

Soile Hakanpää ja Raija Uutela

MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

Liiketalouden koulutusohjelma
Yritysjuridiikka suuntautumisvaihtoehto
2010

MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄ

Hakanpää, Soile ja
Uutela, Raija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Maaliskuu 2010
Ohjaaja: Mattila, Timo
Sivumäärä: 65
Liitteitä: 3

Asiasanat: Luottotiedot, maksuhäiriöt, maksukyvyttömyys, velkaantuminen, konkurssi

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, miten maksuhäiriömerkintä vaikuttaa luonnollisen henkilön oikeustoimiin. Tarkoituksenamme oli myös selvittää, mitä nuoret nykyisin tietävät maksuhäiriöön liittyvistä asioista ja miten he suhtautuvat niihin.

Työmme alussa teoreettisessa osuudessa käsitelimme lainsäädännön tilaa; miten lainsäädäntö nykyisellään säätelee kyseistä asiaa ja mitä muutoksia on vireillä. Seuraavaksi käsitelimme lyhyesti luottotietotoimintaa harjoittavia yrityksiä ja niiden toiminta periaatteita sekä yhtiöiden valvontaa. Samalla kävimme lyhyesti läpi julkiset rekisterit, joista luottotietoyhtiöt keräävät tietojaan.

Työmme tutkimuksellinen osa on tehty haastatteluin ja kyselyin ja se koskee luonnollisia henkilöitä sekä luotonantajia. Luonnollisten henkilöiden osalta selvitimme sen miten hyvin nuorten, alle ja yli 18-vuotiaiden tiedossa oli se kuinka maksuhäiriömerkintä muodostuu, mitä seurauksia se henkilölle aiheuttaa, miten kauan maksuhäiriömerkintä on voimassa ja miten sen saa poistettua. Toisena luonnollisten henkilöiden ryhmänä käytimme ulosotossa asioivia henkilöitä ja kyselyllä selvitimme heidän kokemuksiaan luottotietojen menettämisestä. Sen jälkeen tutkimme asiaa luotonantajan näkökulmasta; mitkä ovat luotonannon ehdot luottoa myönnettäessä ja mitä merkitystä maksuhäiriömerkinnällä on luottoa myönnettäessä. Tässä ryhmässä oli mukana pankkeja, vuokranantajia ja osamaksukauppiaita. Tutkimuksen suoritimme kvalitatiivisesti.

Lisäksi työssämme on tilastollinen osuus, jossa tutkimme maksuhäiriömerkintöjen määrien muutoksia viimeisimpien vuosien aikana ja pohdimme syitä muutoksiin.

Yhteenvedossa käsitelimme mielestämme tarpeellisia vinkkejä nuorille miten välttää maksuhäiriömerkinnät ja kuinka toimia ennen kuin on myöhäistä.

NON-PAYMENT RECORD

Hakanpää, Soile and

Uutela, Raija

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Liiketalouden koulutusohjelma

March 2010

Supervisor: Mattila, Timo

Number of pages: 65

Appendices: 3

Key words: Credit report, delayed payments, insolvency, getting into dept, bankruptcy

The purpose of this thesis was to examine how a natural person's own credit data affects his or her legal acts. Our purpose was also to find out what the young people nowadays know about marks in one's non-payment record and what their attitudes are like..

In the beginning, in the theoretical part of our thesis we examined the state of legislation; how does legislation nowadays handle the matter in question and what changes are under discussion. Next we studied briefly the companies that practise collecting credit information and their principles and the supervising of these companies. At the same time we briefly examined the public registers, from which these companies collect their information.

The research we made was done through interviews and questionnaires and it applies to natural persons and the companies that give credit. We examined how well young people under the age of 18 and over 18 know how the marks are rendered on their credit reports, what consequences there are, how long the data is kept in the report and how is it possible to erase a mark from the report. The other group of natural persons were people who already are customers of a collection agency and by examining the questionnaires we worked out their experiences of losing their solvency and getting marks on their credit report. After that we studied the matter from the creditors' perspective, what are their credit terms and what is the meaning of a mark in one's non-payment record. In this group we had banks, lessors and car dealers who sell cars on hire purchase. The research was qualitative.

There is also a statistical part in our thesis, where we study changes in the number of marks in the credit information register in the last years and debate the reasons for these changes.

In the summary we gave tips for the young people in order to avoid getting a mark in their credit report and how to act before its too late.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	7
1.1	Tutkimuksen rajaukset ja menetelmät	8
2	VOIMASSA OLEVA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	9
2.1	Luottotietolaki	9
2.2	Lainsäädännön käsitteitä	10
2.2.1	Luottotieto.....	10
2.2.2	Yrityksen määrittely	11
2.2.3	Yrityksen vastuuhenkilö.....	12
2.2.4	Rekisteröity	12
2.2.5	Henkilöluottotieto	12
2.2.6	Yritysluottotieto.....	12
2.2.7	Luottotietotoiminta	13
2.2.8	Luottotietorekisteri	13
2.3	Luottotietojen käsittely	14
2.3.1	Hyvä luottotietotapa.....	14
2.3.2	Luottotietojen luotettavuus.....	15
2.3.3	Arkaluonteiset henkilötiedot.....	15
2.3.4	Luotettavat tietolähteet.....	16
2.3.5	Tietoturvallisuus luottotietojen käsittelyssä.....	16
2.4	Luottotietotoiminnan harjoittaminen.....	17
2.4.1	Luottotietotoiminnan harjoittamisen edellytykset.....	17
2.4.2	Luottotietotoimintaa harjoittavan yrityksen velvollisuudet ja vastuut	19
2.5	Henkilöluottotiedon tallennus ja käsittely	19
2.5.1	Yksilöintitieto.....	19
2.5.2	Toimintakelpoisuustieto	20
2.5.3	Henkilöluottotieto	20
2.5.4	Konkurssia koskevat tiedot.....	20
2.5.5	Velkajärjestelytieto	20
2.5.6	Viranomaisten toteamat maksuhäiriöt.....	21
2.5.7	Kuulutusrekisteriin tallennetut tiedot	21
2.5.8	Vapaaehtoinen maksujärjestely	22
2.5.9	Velkojan ilmoittama maksuhäiriö	22
2.5.10	Alaikäistä koskevat merkinnät.....	22
2.5.11	Maksuhäiriömerkintään vaikuttavat lisätiedot ja niiden tallennus.....	23
2.5.12	Maksuhäiriömerkinnän poistaminen	24
2.6	Yrityksen perustiedot ja liiketoimintakiellot.....	27

2.6.1	Perustiedot yrityksestä	27
2.6.2	Viranomaisen julkisista rekistereistä poikkeava tieto.....	28
2.6.3	Liiketoimintakielto	28
2.6.4	Konkurssi- ja yritysrekisteriin tallennettu tieto.....	28
2.6.5	Luokitus ja luottokelpoisuus.....	30
2.6.6	Yrityksen vastuuhenkilöä koskevien luottotietojen käyttö	30
2.6.7	Rekisterimerkintöjen säilyttämisajat	31
2.7	Rekisteröidyn oikeudet	32
2.7.1	Ensimmäinen merkintä rekisteriin	32
2.7.2	Luottotietoja hyväksikäyttävän ilmoitusvelvollisuus	32
2.7.3	Rekisterinpitäjän velvollisuus oikaista merkinnät.....	33
2.7.4	Rekisteröidyn merkintöjen tarkastusoikeus	33
3	VIREILLÄ OLEVAT MUUTOKSET LAINSÄÄDÄNTÖÖN	34
3.1	Lakimuutoksen tavoitteet	34
3.2	Lakimuutoksen vaikutukset.....	35
4	REKISTERIT	36
4.1	Tietoa luottotietoyhtiöistä	36
4.2	Luottotietotoiminnan valvonta.....	38
4.3	Julkiset rekisterit.....	39
5	KESKUSTELUPALSTALLA KIRJOITETTUA	41
5.1	Kysymys 1	41
5.2	Kysymys 2	42
6	KYSELYTUTKIMUS NUORILLE.....	44
6.1	Tutkimustulosten analysointia	44
6.1.1	Maksuhäiriön kesto.....	44
6.1.2	Maksuhäiriön syntyminen	45
6.1.3	Maksuhäiriömerkinnän aiheuttamat haitat.....	46
7	KYSELYTUTKIMUS ULOSOTTOASIAKKAILLE	47
7.1	Tutkimustulosten analysointia	47
7.1.1	Maksuhäiriömerkinnän kesto	47
7.1.2	Maksuhäiriömerkinnän haitat	49
8	HAASTATTELUTUTKIMUS LUOTONANTAJILLE.....	51
8.1	Kysymykset ja analysointi.....	51
9	VELALLISENA ALLE 18-VUOTIAS.....	52
10	TILASTOT.....	53
10.1	Suomen Asiakastieto Oy:ön tilastoja	53
10.2	Uudet maksuhäiriömerkinnät vuosina 2000-2009.....	53

10.3 Uudet ulosottoesteet 01-12/2001 - 2009	54
10.4 Uudet velkomustuomiot 01-12/2001 - 2009	55
11 YHTEENVETO	56

LIITTEET

1 JOHDANTO

Yhteiskuntamme on ajan saatossa muuttunut luottoyhteiskunnaksi ja luotot ovatkin tavanomainen osa kotitalouksien taloudenpitoa. Velkaongelmat ja niiden selvittely on useiden henkilöiden arkipäivää ja velka-asiat ovat entistä tärkeämpi yhteiskuntapolitiikan kohde. Luottokauppa ja erilaiset maksusopimukset lisääntyvät jatkuvasti ja siksi osapuolten eli luotonantajan ja luotolla ostavan on pystyttävä luottamaan toisiinsa riittävästi. Yritysten on pyrittävä minimoimaan luottotappioriskit. Kehitys kulkee koko ajan enemmän kuluttajamyönteiseen suuntaan ja tämä koskettaa erityisesti nuoria aikuisia. Tilaisuus ja toisaalta kiusauskin ylivelkaantua on suuri. Ylivelkaantuminen ja yleensä sen seurauksena tuleva maksuhäiriömerkintä aiheuttaa luonnolliselle henkilölle ongelmia jokapäiväisessä elämässä. Lähestulkoon jokaisesta kansalaisesta jossain vaiheessa elämää tarkistetaan luottotiedot, mutta silti useimmat eivät edes tiedä mitä luottotiedot pitävät sisällään (OM 2007, Hyvää velkahallintaa ja maksuhäiriöiden hoitoa, Maksuhäiriöpolitiikan toimintaohjelma 2007 - 2011).

Työmme sai alkunsa omasta kiinnostuksestamme asiaan osittain siksi, että jokapäiväisessä työssämme kihlakunnan ulosottomiehinä vastaamme velallisille erilaisiin kysymyksiin koskien luottotietomerkintöjä ja lisäksi mielestämme oli erittäin tärkeää tutkia asiaa erityisesti nuorten kannalta. Sillä yhdestä maksuhäiriömerkinnästähän voi aiheutua merkittäviä vaikeuksia nuorten pyrkiessä aikuistumaan ja hoitamaan omaa talouttaan. Keskitymme työssämme pääasiassa yksityisen henkilön luottotietomerkintöihin ja niiden aiheuttamiin seurauksiin.

1.1 Tutkimuksen rajaukset ja menetelmät

Materiaalina käytimme laajaa teoriaa, sovelsimme käytäntöä ja keräsimme monipuolisen tutkimusmateriaalin. Tutkimuksemme on oikeusdogmaattinen ja on teorialähtöinen, jossa tulkitsimme ja analysoimme jo olemassa olevaa tekstiä. Tehdyt kyselytutkimukset ovat työmme empiirinen osuus ja niiden on tarkoitus tukea työmme teoreettista pohdintaa.

Alussa käsittelemme voimassa olevaa lainsäädäntöä, joka koskee maksuhäiriömerkintöjen rekisteröintiä ja luomme katsauksen tulossa olevaan lakimuutokseen. Seuraavaksi käymme lyhyesti läpi luottotietotoimintaa harjoittavat yritykset ja heidän toimintaperiaatteensa. Otamme mukaan myös katsauksen tarjolla olevista julkisista rekistereistä, joista luottotietotoimintaa harjoittavat yhtiöt keräävät tallentamansa tiedot eteenpäin markkinointia varten.

Tämän jälkeen siirrymme käsittelemään ja analysoimaan kyselytutkimuksissamme saatua aineistoa luonnollisten henkilöiden tietoisuudesta maksuhäiriömerkintöjä kohtaan ja heidän kokemuksiaan häiriömerkinnän vaikutuksista. Nuoret, aikuisuuden kynnyksellä olevat, olivat meille selkeä vaihtoehto rajatessamme tutkimusotostamme. Tämän vuoksi halusimmekin tutkia miten maksuhäiriömerkintöjä koskevat asiat ovat tiedossa nuorten keskuudessa. Vertailuryhmäksi valitsimme luonnolliset henkilöt, joilla on jo kokemuksia maksuhäiriöiden aiheuttamista vaikeuksista, eli teimme haastattelututkimuksen omille ulosottoasiakkaillemme. Nuoria kohderyhmänä on tutkittu aikaisemmin hyvin vähän tällä aihealueella. Tämän vuoksi halusimmekin tutkia, miten erityisesti nuoret henkilöt tiedostavat maksuvelvoitteiden laiminlyönneistä aiheutuvat seuraamukset.

Sen jälkeen selvitämme haastattelujen kautta saamiamme tietoja luotonantajilta, eli pankeilta, vuokranantajilta ja osamaksukauppaa käyviltä autoliikkeiltä. Heiltä tiedustelemme sopimussuhteen solmimiselle vaadittavia edellytyksiä ja maksuhäiriömerkintöjen merkitystä luottoa myönnettäessä.

Lopuksi suoritamme vielä katsauksen tilastoihin ja tarkastelemme maksuhäiriömerkintöjen määrien muutoksia muutamien viime vuosien ajalta.

2 VOIMASSA OLEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

2.1 Luottotietolaki

Luottotietolaki on yleislaki luottotietojen käsittelyssä. Se koskee sekä luonnollisen henkilön että yrityksen luottotietojen käsittelyä (11.5.2007/575 Luottotietolaki ja HE2006/24 Hallituksen esitys).

Nykyinen lainsäädäntö on ollut voimassa 1.11.2007 alkaen. Siihen on tehty hienomuotoisia uudistuksia laajentamalla soveltamisalaa ja määrittelemällä luottotietojen saatavuutta. Tärkeää on ollut yritysten ja yritysten vastuuhenkilöiden oikeusturvan parantaminen, luottotietojen ja -luokituksen laadun turvaaminen, luottotietotoiminnan luotettavuuden varmistaminen sekä henkilötietojen säätelyn täsmentäminen.

Lain ensimmäinen luku sisältää yleissäännökset lain soveltamisalasta, sen tarkoituksesta ja keskeiset määritelmät. Suurin osa lainsäännöksistä koskee luottotietojen tuottamista ulkopuolisten käyttöön ja niiden käsittelyä muuhun käyttöön. Siinä säädetään luottotietojen kerääminen, tuottaminen, tallentaminen ja luovuttaminen.

Luottotiedolla tarkoitetaan tietoja, jotka koskevat luonnollisen henkilön tai yrityksen maksukykyä ja -halukkuutta tai muulla tavalla kuvaavat henkilön tai yrityksen kykyä vastata sitoumuksistaan, joita käytetään luottoa myönnettäessä tai valvottaessa. Lainsäädäntö kattaa siis luonnollisen henkilön sekä yrityksen. Yrityksen käsite on laaja ja se kattaa erilaisissa muodoissa olevat elinkeinotoiminnat. Tällä pyritään vahvistamaan yritysluottotietojen luotettavuutta ja turvaamaan yritystietojen saatavuutta sekä yrityksessä toimivien oikeusturvaa. Luottotietojen tuottamiseen kuuluu tietojen kerääminen, muokkaaminen ja luovutus toisten käyttöön.

Lain tarkoituksena on turvata luottotietojen käsittelyssä yksityisyyden suoja sekä luonnollisten henkilöiden ja yritysten oikeus tulla arvioiduksi oikeiden ja asianmukaisten tietojen perusteella sekä edistää hyvää luottotietotapaa ja varmistaa luotettavien luottotietojen saatavuus. Tähän sisältyy henkilötietolain säännökset, jotka turvaavat kuluttajien yksityisyyden suojan. Tämän lainsäädännön avulla pyritään turvaamaan myös yritysten ja niiden vastuuhenkilöiden oikeusturva. Rekisterinpitäjällä

on velvollisuus huolehtia tietojen virheettömyydestä. Hyvällä luottotietotavalla luottotietotoimintaa harjoittavat kehittävät tuotteitaan ja palvelujaan lain vaatimusten tasolle. Luottotietojen saatavuus korostaa asianmukaiseen luotonantoon liittyviä yleisiä etuja. Luotettavien luottotietojen saatavuus on edellytys luottomarkkinoiden toimivuudelle. Luottotiedot edistävät osaltaan tehokasta riskienhallintaa ja maksumoraalin ylläpitoa. Tämä auttaa pitämään luottokustannukset minimissä. Asianmukaisten luottotietojen saatavuus parantaa myös yritysten ja yksityistalouksien rahoitusmahdollisuuksia ja myötävaikuttaa harmaan talouden ehkäisemiseen. Luottotietorekisterien tietoja käytettäessä tehdään monia yksilöiden ja yritysten kannalta merkittäviä ratkaisuja, jonka vuoksi luottotietorekistereiltä edellytetään samankaltaiset vaatimukset virheettömyydestä, kuin mitä on viranomaisten ylläpitämillä perusrekistereillä. Luottotietojen pitää olla asianmukaisia ja virheettömiä, mikä on tärkeää niin luottotietoja käyttävien, kuin tietojen kohteena olevien kannalta.

2.2 Lainsäädännön käsitteitä

Lainsäädäntö määrittelee luottotiedon, yrityksen, yrityksen vastuuhenkilön, rekisteröidyn, henkilöluottotiedon, yritysluottotiedon, luottotietotoiminnan ja luottotietorekisterin.

2.2.1 Luottotieto

Luottotieto on tieto, joka koskee luonnollisen henkilön tai yrityksen maksukykyä tai -halukkuutta vastata sitoumuksistaan ja sitä käytetään luottoja myönnettäessä tai valvottaessa. Luottotieto määritellään niin tietosisällön kuin käyttötarkoituksenkin perusteella. Henkilötietojen suojan yleisiin periaatteisiin kuuluu tietojen tarkkapiirteinen käyttötarkoituksen määrittely ja vaatimus että tietoja käytetään ennakolta määritelyyn käyttötarkoitukseen (*käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate*). Henkilöluottotiedoilla ja yritysluottotiedoilla on erilainen merkitys, koska yritysluottotietojen käyttöä ei rajoiteta, vaan ne ovat vapaasti saatavissa useista viranomaisrekistereistä. Luottotietojen tarkoitus on toimia luotonannon; sekä yleisten rahalainojen että erilaisten maksujärjestelyjen tukena. Myös luotonvalvonnassa käytetään hyväksi luottotietoja ja niiden avulla seurataan luotonsaajan maksukäyttäytymistä ja vähennetään

saatavan perinnän epäonnistumista. Luottotieto kuvaa rekisteröidyn maksukykyä, -halukkuutta ja kykyä suoriutua sitoumuksistaan. Maksukyvyllä kuvataan kykyä pitää taloutensa tasapainossa niin, että pystyy asianmukaisesti hoitamaan velvoitteensa. Maksukykyyn vaikuttaa luotonhakijan taloudellinen asema. Maksuhalukkuus viittaa laajemmin maksukäyttäytymiseen eli siihen, kuinka henkilö tai yritys hoitaa maksuvelvoitteensa. Tiedoilla kuvataan rekisteröidyn kykyä vastata sitoumuksistaan niin taloudellisen aseman kuin toimintakelpoisuudenkin näkökulmasta. Rekisteriin ei sisälly luonnollisen henkilön tuloja, ei omaisuutta koskevia tietoja eikä muitakaan tietoja luonnollisesta henkilöstä niin kauan, kun luonnollinen henkilö hoitaa maksuvelvoitteensa. Käytössä ei ainakaan vielä ole ns. positiivista luottotietorekisteriä (22.4.1999/523 Henkilötietolaki).

2.2.2 Yrityksen määrittely

Yritysten taloudellista asemaa koskevia tietoja sen sijaan sisältyy luottotietorekisteriin, vaikka taloudellinen tilanne olisikin kunnossa. Luottotietorekisterin aineisto on vain osa kokonaisuudesta, jota luotonantaja käyttää luottopäätöksiä tehdessään. Tiedot kuvaavat henkilön tai yrityksen maksukäyttäytymistä. Maksukykyä kuvaavana tietona voidaan pitää vaikka henkilön toteamista varattomaksi ulosoton kautta. Kykyä hoitaa sitoumuksiaan kuvataan tiedoilla toimintakelpoisuudesta. Yrityksellä tarkoitetaan yksikköä, joka on rekisteröitävä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään. Yritysluottotietoja sisältäviin rekistereihin talletettavat tiedot hankitaan pääasiassa viranomaisten rekistereistä. Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröidään elinkeinoimintaa harjoittava luonnollinen henkilö ja kuolinpesä, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, yhdistys, säätiö ja muu yksityisoikeudellinen oikeushenkilö ja edelleen valtio ja sen laitos, kunta, kuntayhtymä, seurakunta ja muu uskonnollinen yhdyskunta sekä muu julkisoikeudellinen oikeushenkilö, eurooppalainen taloudellinen etuyhtymä sekä ulkomaisen yhteisön tai säätiön Suomessa oleva sivuliike. Yritys- ja yhteisötietojen kantarekistereitä ovat Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämät kauppa- ja säätiörekisteri sekä verohallinnon ylläpitämät työnantaja-, ennakkoperintä- ja arvonnisäverovelvollisten rekisterit. Kyseisissä rekistereissä olevat yritykset ja yhteisöt merkitään myös yritys- ja yhteisötunnusrekisteriin.

2.2.3 Yrityksen vastuuhenkilö

Yrityksen vastuuhenkilön luottotietoja käytetään yrityksen luottokelpoisuuden arvioinnissa niissä tapauksissa, joissa luonnollinen henkilö on mukana liiketoiminnassa vastuunalaisena henkilönä. Vastuuhenkilöllä tarkoitetaan henkilöä, joka merkitään viranomaisen julkiseen rekisteriin yhtiömiehenä, vastuunalaisena yhtiömiehenä, toimitusjohtajana, yrityksen hallituksen jäsenenä, varajäsenenä tai henkilönä, jolla on nimenkirjoitusoikeus. Viranomaisen julkisia rekistereitä ovat kauppa-, yhdistys-, säätiö- sekä yritys- ja yhteisötunnusrekisteri.

2.2.4 Rekisteröity

Rekisteröidyllä tarkoitetaan henkilöä tai yritystä, jota luottotieto koskee.

2.2.5 Henkilöluottotieto

Henkilöluottotiedolla tarkoitetaan luonnollista henkilöä koskevia luottotietoja ja niiden yhteydessä käsiteltäviä luonnollisen henkilön yksilöinti- ja toimintakelpoisuustietoja. Yksilöintitieto on tarpeen, koska nämä luottotietoihin merkityt tiedot antavat suoraan käsityksen henkilön maksuhäiriöistä. Henkilöluottotiedon käsite kattaa myös yritystoiminnassa vastuuhenkilönä toimivan tiedot. Toimintakelpoisuustiedoissa määritellään tiedot henkilön yrityskytkennoistä. Nämä tiedot ovat aina henkilötietoja.

2.2.6 Yritysluottotieto

Yritysluottotiedolla tarkoitetaan yrityksen maksutapaa, maksuhäiriötä ja luottokelpoisuusluokkaa.

Yrityksen perustiedot eivät ole yritysluottotietoja, vaan ne ovat yrityksen toimintaa yleisesti kuvaavia perustietoja ja ne ovat saatavissa julkisista rekistereistä.

Viranomaisten rekistereistä keskeisempiä ovat kaupparekisteri sekä yritys- ja yhteisötunnusrekisteri kuten myös kiinnitysrekisterit. Näistä rekistereistä on saatavissa monipuolista tietoa yritystoiminnasta.

Yritysluottotiedon käsite on laaja, ja se kohdistuu lähinnä vain luottotietorekisteriin liittyvien yritysluottojen käsittelyyn. Lisäksi on voimassa soveltamista koskeva rajoitus, joka koskee yrityksen suostumuksella tai toimeksiannosta tapahtuvaa luotto-
luokituksen laadintaa.

2.2.7 Luottotietotoiminta

Luottotietotoiminnan harjoittamisella tarkoitetaan itsenäisenä elinkeinotoimintana tapahtuvaa tietojen keräämistä, tuottamista ja luovuttamista luottotietona käytettäväksi. Tähän ei kuitenkaan sisälly pankkitoiminnan tavanomainen luottotietotoiminta. Luottotietorekisteri on rekisteri, johon luottotietotoiminnan harjoittaja tallettaa luottotietoja edelleen luovuttamista varten sekä sellainen rekisteri, jota pidetään asiakassuhteen perusteella saaduista tiedoista (ns. mustalista) ja näitä tietoja annetaan ulkopuolisille, heidän tekemiensä luottopäätösten tueksi.

2.2.8 Luottotietorekisteri

Luottotietorekisterin tietosisältö koskee sellaisia elinkeinoharjoittajan toimeksiantosuhteidensa perusteella saamia ja asiakasrekistereihin talletettuja yritystä koskevia tietoja, joita käytetään tehtäessä luottopäätöksiä ulkopuolisten lukuun. Tällä yhdenvertaistetaan luottopäätöspalveluita antavat yritykset sekä varsinaiset luottotietoyhtiöt.

Luottotietojen tuottamista omien asiakasrekisterien perusteella on arvioitava ottamalla huomioon muu lainsäädäntö. Henkilörekisterin pitäjää sitoo henkilötietolaissa säädetyt velvoitteet, kuten käyttötarkoitussidonnaisuus ja vaitiolovelvollisuus. Joten sellaisista asiakasrekistereistä, jotka ovat henkilörekistereitä, ei voi luovuttaa tietoja eikä niitä voi käyttää toisen lukuun muutoin kuin lainsäädännössä nimenomaan osoitetuissa tapauksissa. Estettä ei kuitenkaan ole sille, että itse yritys käyttää luoton myön-

tämistä harkitessaan omaan asiakasrekisteriin tallennettuja tietoja. Näitä tietoja voidaan antaa myös luottopäättöpalveluja antavalle yritykselle, ellei laissa ole muuta luovuttamista koskevaa estettä. (22.4.1999/523 Henkilötietolaki).

Luottolaitokset käyttävät omissa rekistereissään olevia tietojaan nykyisin tehdessään päätöksiä riskienhallinnan toteuttamiseksi niin sanotun Basel II:ssa edellytetyn vaka-varaisuuslaskennan mukaisesti.

2.3 Luottotietojen käsittely

Hyvästä luottotietotavasta ja siihen liittyvistä velvollisuuksista, kuten huolellisuus luottotietojen laadussa, luottoturvallisuus ja käytön valvonta, on säännelty luottotietolain 2 luvussa. Säännökset kohdistuvat luottotietotoiminnan harjoittajaan sekä luottotietoja käyttäviin kuin myös muutoin luottotietoja käsitteleviin. Sekä lisäksi tekniisiin ylläpitäjiin ja luotonantajiin, jotka käyttävät omia asiakasrekistereitään.

2.3.1 Hyvä luottotietotapa

Perussääntönä on hyvän luottotietotavan noudattaminen ja luottotietojen asianmukainen luotettava sisältö. Hyvään luottotietotapaan kuuluu huolellisuuden noudattaminen ja huolenpito luottotiedon kohteen oikeusturvan kannalta keskeisistä tekijöistä. Luottotietotoiminnan harjoittajan, luottotietojen käyttäjän ja niitä käsittelevän on noudatettava toiminnassaan huolellisuutta ja pidettävä huolta keskeisien tietosuojaja tietoturvallisuusperiaatteiden toteuttamisesta. Tämä huolenpitovelvollisuus koskee luottotietojen laatua ja rekisteröityjen tiedonsaantioikeuksien toteutumista niin, että tietoturvallisuudesta ja käsittelyn valvonnasta huolehditaan asianmukaisesti. Toimijoiden on pidettävä huolta, ettei rekisteröityjen yksityisyyden suoja rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta, eikä oikeutta tulla arvioiduksi oikeiden ja asianmukaisten tietojen perusteella vaaranneta. Hyvän luottotietotavan vaatimuksella on useita vaikutuksia. Se ohjaa luottotietotoiminnan harjoittajia kehittämään toimintojaan ja valitsemaan käytettävissä olevista vaihtoehdoista sen, joka parhaiten edistää lain tarkoitusta.

Luottoluokituksessa ja luottokelpoisuuden arvioinnissa on käytettävä luottotietorekisterissä olevia asianmukaisia tietoja. Luokitukset perustuvat pitkälti tilastolliseen arviointiin iän ja sukupuolen mukaan riippumatta henkilökohtaisesta maksukäyttämisestä.

2.3.2 Luottotietojen luotettavuus

Luottotietoina saa käyttää ja muutoin käsitellä vain sellaisia tietoja, jotka on saatu luotettavista lähteistä ja jotka ovat tarpeellisia ja asianmukaisia kuvaamaan rekisteröidyn maksukykyä, -halukkuutta tai kykyä vastata sitoumuksistaan. Luottotietojen käsittelyssä on pidettävä huolta siitä, että henkilöä ja yritystä arvioidaan oikeiden tietojen perusteella. Huomiota kiinnitetään käytettävien tietolähteiden luotettavuuteen, joka on tarpeellista paitsi tietojen laadun varmistamiseksi, mutta myös luottotietotoiminnan harjoittajan oman vastuun kannalta.

2.3.3 Arkaluonteiset henkilötiedot

Arkaluonteisia henkilötietoja ei saa käyttää luottotietoina, ellei laissa ole muuta määrätty. Arkaluonteisia tietoja ovat mm. tiedot, jotka on tarkoitettu kuvaamaan henkilön etnistä alkuperää, seksuaalista käyttäytymistä ja rikollista toimintaa. Henkilötietoja sisältävistä toimialakohtaisista ja arkaluonteisia henkilötietoja sisältävistä rekistereistä merkittävimpiä ovat väärinkäytösten estämiseksi tarkoitettut pankkien ja vakuutusalan järjestelmät, jotka perustuvat joko kokonaan tai osaksi tietosuojalautakunnan lupaan. Luottotietoina käytettävät henkilötiedot on hankittava rekisteröidyltä itseltään tai niistä viranomaisten rekistereistä, joihin ne on tallennettu yleistä käyttöä varten. Avoimuusvaatimus liittyy luotonannossa toteutettavaan luottotietojen hankintaan, joten se ei merkitse sen laajempaa perusteluvollisuutta asiakassuhteesta kieltäytymiselle. Luoton myöntämistä koskeva ratkaisu on luoton hakijan kannalta merkittävä ja hänen elinolosuhteisiinsa vaikuttava ratkaisu erityisesti kun kyseessä on pitkäaikainen luotto, kuten asuntolaina.

2.3.4 Luotettavat tietolähteet

Luotettavia tietolähteitä, joista luottotietoina käytettävät tiedot voidaan hankkia, ovat viranomaisten julkiset rekisterit, kuten ulosoton tietojärjestelmä ja velkasaneerausrekisteri. Luotonhakijan suostumuksella tietoja voisi hankkia myös yksityiseltä sektorilta, kuten työnantajalta. Avoimuuden lisääminen selkeyttää ja edistää hyviä käytäntöjä luotonannon osapuolten keskuudessa. Edellisten lisäksi luotonantaja voi käyttää sellaisia rekisteröidyn taloudellista asemaa ja maksukäyttäytymistä koskevia tietoja, joita se on saanut rekisteröidyn asiakassuhteen perusteella ja jotka on talletettu luotonantajan omaan asiakasrekisteriin.

2.3.5 Tietoturvallisuus luottotietojen käsittelyssä

Kun luottotietoja käytetään rekisteröityjä koskevassa päätöksenteossa, on niiden käsittelyssä pyrittävä estämään kaikki laiton ja muu tietoja uhkaava toiminta. Luottotietojen käsittelyssä on toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet tietojen suojaamiseksi asiattomien pääsystä tietoihin. Siinä on estettävä vahingossa ja laittomasti tapahtuvat tietojen hävittämiset, muuttamiset, luovuttamiset, siirtämiset tai muu laiton käsittely. Rangaistus rikkeestä on säädetty rikoslaisissa (19.12.1889/39 Rikoslaki).

Toteutuksessa on otettava huomioon käytettävissä olevat tekniset mahdollisuudet, kustannukset, tietojen laatu, määrä ja ikä sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn yksityisyyden suojan ja oikeusturvan kannalta.

Tietoturvallisuustoimenpiteiden tarkoituksena on varmistaa, että tietojen luottamuksellisuus, eheys ja saatavuus turvataan. Tietojen eheys tarkoittaa sitä, että tiedot eivät ole muuttuneet. Organisatorisilla toimenpiteillä osoitetaan kenellä on oikeus tehdä muutoksia rekisteriin. Käytön valvontaa on suoritettava säännöllisesti, jotta varmistetaan se, ettei tietoja ole käytetty lain vastaisesti. Asianmukaisuutta arvioitaessa otetaan huomioon laissa olevat tekijät. Suhteellisuusperiaatteen huomioon ottaminen tulee esiin arvioitaessa kustannuksia suhteessa käsiteltävien tietojen laatuun. Luottotietojen käsittelyn kirjaamista koskevana velvoitteena tietojenkäsittelyjärjestelmään

tulee tallettaa tiedot henkilöluottotietojen käsittelystä (22.4.1999/523 Henkilötietolaki).

2.4 Luottotietotoiminnan harjoittaminen

Luottotietotoiminnan harjoittamisella tarkoitetaan itsenäisenä elinkeinona harjoitettavaa luottotietojen keräämistä, muokkaamista ja tallentamista edelleen luovuttamista varten. Kysymyksessä on rekisteripohjainen toiminta. Tämä ei koske sellaista elinkeinotoimintaa, joka rajoittuu pörssiyhtiön tai yrityksen suostumuksella tai toimeksiannosta tapahtuvaan luottokelpoisuusluokan laadintaan ja julkaisemiseen. Luottotietotoiminnan harjoittaminen on merkittävä erilaisia toimijoita palveleva tehtävä, jonka erityispiirteisiin kuuluu se, että toiminnalla ja siinä noudatettavilla menettelytavoilla voi olla välitön vaikutus ihmisten ja yritysten toimintamahdollisuuksiin, joten siihen liittyy piirteitä julkisen tehtävän hoitamisesta. Tästä syystä on otettava huomioon julkiselle vallalle perustuslaissa säädetty velvoite edistää perusoikeuksien toteutumista ja siksi on luottotietotoiminnan harjoittamiselle tarpeen säätää erityisvaatimuksia. Vaikka luottotietotoimintaan liittyy paljon samoja piirteitä kuin julkisen tehtävän hoitamiseen, on se kuitenkin yritystoimintaa. (11.6.1999/731 Suomen Perustuslaki).

2.4.1 Luottotietotoiminnan harjoittamisen edellytykset

Luottotietotoimintaa saa harjoittaa yritys, joka on tehnyt toiminnastaan ilmoituksen tietosuojavaltuutetulle ja jolla on riittävät taloudelliset ja muut edellytykset hoitaa ehdotetun lain mukaisia velvoitteita. Toimintaa on harjoitettava vakaalta pohjalta ja asianmukaisin resurssein. Luottotietotoimintaan liittyy merkittäviä yksilöiden ja yritysten oikeusturvaan ja asemaan ulottuvia vaikutuksia. Siksi henkilöiltä, jotka vastaavat tai muutoin osallistuvat luottotietotoiminnan harjoittamiseen, edellytetään luotettavuutta ja riittävää asiantuntemusta.

Luottotietotoimintaa harjoittavan yrityksen koko henkilöstö; hallinto mukaan lukien, on oltava luotettavia henkilöitä. He eivät saa olla konkurssissa, eikä toimintakelpoi-

suutta saa olla rajoitettu, koskien myös liiketoimintakieltoon tai luottotietorekisteriin merkitsemistä. Henkilöä ei pidetä myöskään luotettavana, jos hänet on tuomittu 5 vuoden aikana vankeusrangaistukseen, tai 3 vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan sopimattomuudesta luottotietotoimintaa harjoittavaan yritykseen.

Riittävä oikeudellinen asiantuntemus edellyttää, että asiantuntemuksen saaminen yrityksen käyttöön on järjestetty pysyvällä tavalla. Tällä varmistetaan se, että luottotietorekisterinpitäjällä on käytössä riittävä asiantuntemus ratkaistaessa rekisteröidyn oikeuksia koskevia asioita ja että laadittavat asiakirjat luovat riittävän ja asianmukaisen pohjan asian mahdolliselle käsittelylle tietovaltuutetun toimistossa. Luottorekisterinpitäjän velvollisuutena on tehdä asiallinen ja perusteltu ratkaisu, johon liittyy viranomaisen päätöksenteolle asetettuja laatuvaatimuksia vrt. viranomaisen päätöksenantovelvollisuus (26.7.1996/586 Hallintolainkäyttölaki).

Luottotietotoiminnan harjoittaja ei saa kieltäytyä luottotietojen antamisesta, jos laki velvoittaa käyttämään luottotietoja rekisteröityä koskevassa päätöksenteossa, esim. opintotukipäätös. Sen on yksittäistapauksessa kohtuullista korvausta vastaan annettava luottotietoja niitä pyytävälle henkilölle tarkoituksenaan varmistaa luottotietojen saatavuus yleensä. Esimerkiksi tapaus, jossa kuluttaja tarvitsee tietoja sopimuskumppanin luotettavuuden varmistamiseksi. Kohtuullisella korvauksella on tarkoitus varmistaa, ettei hinta olisi liian korkea ja ettei se estäisi tietojen pyytämistä, eikä olisi muutoinkaan kustannusvastaavuutta suurempi. Rekisteröidyllä on oikeus myös kohtuullista korvausta vastaan saada rekisteristä ote hänestä itsestään rekisteriin talletetuista henkilöluottotiedoista. Kysymyksessä ei ole tarkastusoikeuden käyttäminen vaan todistukseen verrattava asiakirja. Se, että luonnollisella henkilöllä on oikeus saada itseään koskeva ote, ei merkitse luottotietojen käytön laajentamista siitä, mitä se lain mukaan muutoin on.

Luottotietotoiminnan harjoittajan on myös pidettävä huolta siitä, että luottotietorekisteriin merkittävien tietojen käsittelyssä toimitaan yhdenvertaisesti. Tämä merkitsee sitä, että luottotietotoiminnan harjoittajan on samankaltaisia tilanteita ja tapauksia käsiteltävä samalla tavalla. Kiellettyä on esim. poistaa virheellinen tieto ilman, että

se olisi virheellinen, vanhentunut tai harhaanjohtava. Yhdenvertaisuus koskee myös tuotettujen ja välitettävien luottotietojen laatua.

2.4.2 Luottotietotoimintaa harjoittavan yrityksen velvollisuudet ja vastuut

Yritystä sitoo salassapitovelvollisuus, jonka perusteella työssä saatuja luottotietoja rekisteröidyistä henkilöistä ei saa ilmaista eikä myöskään luottotietojen käsittelyn suojauksesta saatuja tietoja. Poikkeuksena on kuitenkin poliisi- ja esitutkintaviranomaiset syytteen saattamista ja rikoksen selvittämistä varten. Ja edelleen kun tietojen antamisvelvollisuudesta säädetään erikseen lailla.

Yritykselle syntyy vahingonkorvausvastuu, mikäli se ei noudata luottotietolakia tietojen tallennuksessa tai niiden luovuttamisessa. Syntyneiden vahinkojen korvauksesta säädetään henkilötietolaissa ja vahingonkorvauslaissa (22.4.1999/523 Henkilötietolaki ja 31.5.1974/412 Vahingonkorvauslaki).

2.5 Henkilöluottotiedon tallennus ja käsittely

2.5.1 Yksilöintitieto

Luonnollisen henkilön yksilöinti- ja toimintakelpoisuustietoina saadaan tallettaa henkilön nimi ja yhteystiedot sekä henkilötunnus tai syntymäaika ja -paikka. Rekisteröidyn yrityskentätietoina tiedot siitä, missä yrityksessä rekisteröity toimii, tai on toiminut yrityksen vastuuhenkilönä. Näitä tietoja käsitellään henkilötietoina. Yrityskentätiedot eroavat yrityksen perustietoina tallettavista vastuuhenkilöä koskevista tiedoista siinä, että yrityskentätiedoissa on kysymys muokatusta tiedosta, jossa rekisteröity on yhdistetty kaikkiin niihin yrityksiin, jossa hän toimii vastuuhenkilönä. Yrityksen vastuuhenkilöt voivat tietyissä tilanteissa poiketa viranomaisen julkisessa rekisterissä olevasta merkinnästä.

2.5.2 Toimintakelpoisuustieto

Toimintakelpoisuutta koskevinä tietoina saa tallettaa ne tiedot, jotka jokaisella on oikeus saada holhustoimesta annetun lain mukaan. Holhousasioiden rekisteri on valtakunnallinen rekisteri, jota holhousviranomaiset ja väestörekisterikeskus ylläpitävät edunvalvojan toiminnan valvomiseksi ja kolmansien oikeuden turvaamiseksi. Rekisteriin saadaan merkitä tiedot henkilön toimintakelpoisuuden rajoittamisesta, toimintakelpoisuuden rajoituksen sisällöstä, edunvalvojan tehtävästä ja määräämisen perusteista sekä muun muassa omaisuusluettelon, tilin ja hoitosuunnitelman antamisesta ja tarkastamisesta (1.4.1999/442 Laki holhustoimesta). Näistä tiedoista luottotietorekisteriin saa tallettaa samat tiedot, jotka ovat julkisia holhousasioiden rekisterissä. Rekisteriin saa tallettaa lisäksi tiedon henkilön itsensä ilmoittamasta luottokielosta. Tämän avulla voidaan estää henkilötietojen väärinkäyttö esim. anastettujen henkilötodistusten kohdalla.

2.5.3 Henkilöluottotieto

Luottotietorekisteriin saa henkilöluottotietoina tallettaa seuraavanlaisia tietoja.

2.5.4 Konkurssia koskevat tiedot

Konkurssia koskevinä tietoina ne tiedot, jotka rekisteröidystä on talletettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin. Kysymyksessä on luonnollisen henkilön konkurssi. Merkittävänä tietoina ovat päivämäärä ja kellonaika, jolloin päätös konkurssi-asiassa on tehty. Tähän sisältyy konkurssin asettaminen, hakemuksen hylkääminen tai tutkimatta jättäminen sekä asian jättäminen silleen, siirtäminen tai palauttaminen toiseen foorumiin (20.2.2004/120 Konkurssilaki).

2.5.5 Velkajärjestelytieto

Velkajärjestelytietoina ne tiedot, jotka rekisteröidystä on tallennettu velkajärjestelyrekisteriin (25.1.1993/57 Yksityishenkilön velkajärjestely laki). Merkittävänä tietoina

on velallisen nimi, henkilötunnus, yhteystiedot ja kotipaikka sekä tuomioistuin ja sen yhteystiedot ja asian tunnistetiedot sekä tiedot käsittelystä, kuten maksuohjelman vahvistaminen, alkamis- ja päättymispäivineen ja tiedot maksuohjelman raukeamisesta (25.1.1993/58 Velkajärjestelyasetus).

2.5.6 Viranomaisten toteamat maksuhäiriöt

Viranomaisen toteamina maksuhäiriöinä tiedot maksun laiminlyönnistä, joka on todettu viranomaisen lainvoimaisella tuomiolla tai yksipuolisella tuomiolla, taikka rekisteröidyn hyväksymän vekselin protestilla. Lainvoimaisuusvaatimus pyrkii siihen, ettei maksuhäiriötä tule ennen kuin riittävä asia on ratkaistu. Poikkeus tulee yksipuolisen tuomion johdosta, joka on verrattavissa lainvoimaiseen tuomioon. (22.4.1999/513 Laki saatavien perinnästä).

Ulosottotietoina tiedot sellaisesta maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevasta ulosottoasiasta, jossa on annettu estetodistus. Luottotietorekisteriin tallennetaan ne tiedot, jotka luottotietotoiminnan harjoittajalla on Ulosottokaaren nojalla oikeus saada. Tähän sisältyy tieto sekä varattomuus- että tuntemattomuusesteestä. Luottotietorekisterin pitäjälle luovutettavat tiedot ovat suppeampia kuin paperimuotoisesti suoraan ulosottoviranomaiselta saatavassa tiettyä henkilöä koskevassa todistuksessa olevat tiedot. (15.6.2007/705 Ulosottokaari).

2.5.7 Kuulutusrekisteriin tallennetut tiedot

Kuulutusrekisteri on valtakunnallinen rekisteri, jota oikeusrekisterikeskus pitää julkisista haasteista, niiden tiedoksi antamista ja velkojien edun valvontaa varten (15.8.2003/729 Laki Julkisista haasteista).

Tähän on ehdotettu ottaa tallennettaviksi myös tiedot pakkohuutokaupoista, mutta Ulosottokaaren voimassa olevien säännösten mukaan asianosastietoja ei enää julkaiseta myynti-ilmoituksissa, kyseessä ei ole enää kuulutus (15.6.2007/705 Ulosottokaari).

2.5.8 Vapaaehtoinen maksujärjestely

Velallisen tunnustamana maksuhäiriötietona tiedon rekisteröidyn useamman velkojan kanssa tehdyn tai muutoin laaja-alaisen maksujärjestelyä koskevan sopimuksen yhteydessä antamasta kirjallisesta ilmoituksesta, jolla hän tunnustaa lyöneensä maksun laimin. Kyseistä tapausta käytetään vapaaehtoisissa maksujärjestelyissä estämällä velallisen lisävelkaantuminen. Velkojalla ei ole oikeutta vaatia maksuhäiriömerkinnän aiheuttavaa kirjallista ilmoitusta maksun laiminlyönnistä sellaisissa tapauksissa, joissa maksujärjestely johtuu elämäntilanteen muutoksesta esim. varusmiespalvelun tai äitiysloman aikana. Siis kun kyseessä on vain rajoitettua ajanjaksoa koskeva menettely.

2.5.9 Velkojan ilmoittama maksuhäiriö

Velkojan ilmoittamina maksuhäiriöinä ovat tiedot kulutusluottosopimukseen perustuvan maksun laiminlyönnistä. Maksuhäiriömerkinnän esteenä ei ole sosiaaliset suoritusesteet, kuten työttömyys tai sairaus.

Luottotietorekisteriin saa tallettaa velkojan ilmoituksen johdosta tiedon tietyistä kulutusluottosuhteissa ilmenevistä maksuhäiriöistä. Edellytyksenä on se, että maksu on viivästynyt vähintään 60 päivää alkuperäisestä eräpäivästä ja että asiasta ei ole tehty uutta sopimusta sekä se, että kulutusluottosopimuksessa on oltava erillinen maininta tästä maksuhäiriöiden luovuttamisesta luottotietorekisterin pitäjälle. Yleensä nämä ehdot on kyllä sisällytetty kulutusluottosopimuksen ehtoihin. Lisäksi velkojan on lähetettävä velalliselle vähintään 21 päivää ennen tietojen luovuttamista kirjallinen maksukehoitus, jossa on muistutettu maksuhäiriömerkinnän tekemisestä. Velkojalla on velvollisuus tehdä maksun saatuaan ilmoitus vastaavaan rekisteriin, tämä ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske siirron saanutta velkojaa.

2.5.10 Alaikäistä koskevat merkinnät

Alaikäisiä koskevien tietojen käsittelystä on erityissäännökset. Luottotietorekisteriin saa tallettaa alaikäistä koskevana maksuhäiriötietoina vain ulosottomenettelyssä ta-

pahtuneet varattomuus- ja tuntemattomuusesteet. Tarkoituksena on kiinnittää riittävästi huomiota alaikäisten asemaan ja ennaltaehkäistä alaikäisten nimissä tehtävät oikeustoimet, jotka johtavat tämän maksukyvyttömyyteen. Rajaamalla maksuhäiriömerkinnät vain ulosottoviranomaisilta saataviin tietoihin varmistetaan asianmukaisuus ja samalla tulee selvitettyä saatavien taustatekijät. Alle 15-vuotiaista ei luovuteta tietoja lainkaan.

2.5.11 Maksuhäiriömerkintään vaikuttavat lisätiedot ja niiden tallennus

Suorituksen maksamistietona tiedot sellaisen maksuvelvoitteen suorittamisesta, jonka perusteella maksuhäiriömerkintä on tehty. Tieto maksusta on toimitettava asianmukaisesti rekisterinpitäjälle ja siinä on luotettavasti selvitetty maksun suorittaminen. Maksun suoritusmerkintä ei johda välittömästi maksuhäiriömerkinnän poistamiseen rekisteristä. Maksuhäiriöön johtaneen saatavan tai maksun suorittamista myöhemmin on kuitenkin pidettävä sellaisena lisätietona, jolla voi olla merkitystä henkilön maksukykyä ja -halua arvioitaessa. Luotonantajan ja rekisteröidyn itsensä kannalta on tarpeen tallettaa tieto siitä mitkä tekijät ovat vaikuttaneet maksuhäiriöön. Ennalta arvaamattomat ja yllätykselliset tilanteet saattavat johtaa maksuvaikeuksiin ilman, että velallinen on toiminut holtittomasti tai tietoisesti velkojan etua loukaten.

Massamuotoisten maksuhäiriötietojen rekisteröinnissä on tarpeen ottaa huomioon menettelyt, jotka antavat monipuolisen ja reaaliaikaisen kuvan rekisteröidyn tilanteesta. Tähän liittyy myös häiriömerkintä, joka on syntynyt takausvastuun tai vierasvelkapanntauksen johdosta. Takausvastuun perusteella syntynyt merkintä ei välttämättä kuvaa henkilön omaa maksukäyttäytymistä.

Rekisteriin merkitään myös rekisteröidyn toimittama pesähoitajan velallisselvitykseen sisältyvä tieto konkurssin pääasiallisesta syystä. Rekisterinpitäjän harkinnassa on erilaisten lisämerkintöjen tekeminen. Luottotietorekisterin informatiivisuuden ja hyvän luottotietotavan mukaisena olisi tärkeää saada nimenomaan realistinen kuva, jota edesauttaa tiedot maksuhäiriömerkinnän ajankohdista. Tämä ei edellytä rekisterinpitäjältä laajempaa selonottovelvollisuutta, kuin mikä on käytettävissä tavanomaisten tietolähteiden kautta.

2.5.12 Maksuhäiriömerkinnän poistaminen

Rekisteröidyn yksilöintitiedot poistetaan heti, kun häntä koskevat muut merkinnät on poistettu.

Yrityskentätiedot liitetään yritykseen ja sen vastuulliseen toimintaan vain sen ajan, jona hän toimii yrityksen vastuuhenkilönä. Tämä yrityskentätieto poistetaan vuoden kuluessa siitä kun yrityskentätieto on poistettu viranomaisen julkisesta rekisteristä.

Rekisteröidyn toimintakelpoisuutta koskevat tiedot poistetaan kuukauden kuluessa siitä kun ne on poistettu holhousasioiden rekisteristä.

Rekisteröidyn itsensä ilmoittama luottokielto poistetaan heti kun sitä on pyydetty. Näistä poiketen yrityskentätiedot saa säilyttää niin kauan kuin yritysluottorekisterissä on vastuuhenkilön toimikauden aikana tai välittömästi sen jälkeen tehty merkintä yrityksen maksuhäiriöistä tai muutoin ilmenee, että maksuhäiriö johtuu vastuuhenkilön toimikauden aikaisista ratkaisuksista. Luottotietorekisterinpitäjällä on harkintavalta sen suhteen kuinka kauan yrityskentätieto säilytetään. Tässä on otettava huomioon maksuhäiriön luonne ja vakavuus esim. konkurssi.

Maksuhäiriömerkintöjen ja luokitustietojen säilyttämisaikat vaihtelevat paljon merkinnän aiheuttaneen menettelyn perusteella.

Laiminlyödyn maksun suorittaminen ei johda välittömästi maksuhäiriötä koskevan tiedon poistamiseen rekisteristä, vaan tiedot poistetaan tietyn ajan kuluttua. Tallenusajat ovat määräaikaista ja määräajan kuluttua tiedot on viimeistään poistettava. Velallisia pyritään kannustamaan maksamaan velkansa ja tätä kautta tuetaan maksu-moraalia. Velan suoritus lyhentää maksuhäiriömerkinnän säilyttämisaikaa. Säilytysaikojen määrittelyssä on otettu huomioon se, että luottotietoja käytetään myös rahoituslaitosten ulkopuolella, missä luottotiedolle on annettava vielä ratkaisevampi merkitys. Luottotietojen varsinaisella käyttöalueella, luotonannossa, luottotiedot muodostavat vain osan luotonantajan käytössä olevasta tietoa-aineistosta. Maksuhäiriö ei välttämättä johda luoton epäämiseen, vaan vaikuttaa sopimusehtoihin esim. va-

kuuksien suhteen. Luottotiedot saattavat olla kuitenkin ratkaisevassa merkityksessä esim. työhönottotilanteissa, kun samasta paikasta kilpailee useampi henkilö ja näin maksuhäiriö voi heikentää työnsaantia tai asunnonsaantia tilanteissa kohtuuttoman kauan.

Luottotietorekisteriin merkityt maksuhäiriöt on poistettava luottotietorekisteristä seuraavasti:

Konkurssia koskevat tiedot viiden vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta. Tiedot on kuitenkin poistettava kuukauden kuluessa siitä, kun tiedot ovat poistuneet julkisesta rekisteristä sen vuoksi, että hakemus on hylätty, jätetty tutkimatta tai peruuntunut.

Velkajärjestely ja kuulutustiedot kuukauden kuluessa siitä kun tieto on poistunut julkisesta rekisteristä.

Ulosottoa koskevat tiedot heti kun tieto ulosottomieheltä on saapunut ja perusteena on ulosottoperusteen kumoaminen, aiheettomuus taikka kun saatavan täytäntöönpanokelpoisuuden määräaika on kulunut umpeen eli täytäntöönpanoperuste on vanhentunut. Suppeaa ulosottoa koskevat tiedot on poistettava heti kun saatava on maksettu ja tieto rekisterinpitäjälle on toimitettu.

Velkojan ilmoittama ja velallisen tunnustamaa maksuhäiriötä koskevat tiedot kahden vuoden kuluttua tallentamisesta.

Muut kuin edellä mainitut tiedot poistuvat kolmen vuoden kuluessa tallennuksesta. Kun rekisterinpitäjälle on tullut tieto saatavan suorittamisesta, jonka perusteella merkintä on syntynyt, tieto poistetaan kahden vuoden kuluessa merkinnän tekemisestä. Jos rekisteröityä koskeva uusi maksuhäiriö on tehty ennen kuin määräaika merkinnän poistamiselle on kulunut, kyseistä maksuhäiriömerkinnän määräaika saadaan jatkaa vuodella. Rekisteröidyn antaman luotettavan selvityksen perusteella merkintä on poistettava jos hänellä on ollut oikeus pidäytyä maksusta tai merkintä on muutoin

harhaanjohtava. Luottotietoluokitusta koskeva tieto on poistettava heti kun henkilöä koskevat muut merkinnät on poistettu.

Henkilöluottotietoja saa luovuttaa käytettäväksi ja käyttää vain luoton myöntämistä ja luotonvalvontaa varten. Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava yleistä henkilötietojen suojaan kuuluvaa käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Luotonanto kattaa yritysten väliset tavaraluotot sekä kuluttajan ja elinkeinoharjoittajan väliset sopimukset. Laissa on erikseen nimenomaisesti säädetty mihin henkilöluottotietoja saa käyttää tai tiedon antaminen voi perustua viranomaisten tiedonsaantioikeuteen. Näitä erityissäännöksiä on mm. opintotukilaissa, jonka mukaan valtiontakausasioiden hoidossa takaus voidaan myöntää, jos maksuhäiriö on yksittäinen, summaltaan vähäinen tai saatava on sittemmin maksettu (21.12.2001/1427 Opintotukilaki).

Toinen tapaus löytyy takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta, jossa luotonantajalla on velvollisuus antaa tietoja takaajalle siitä, mitä velallista koskevaa tietoa on talletettu luottotietorekisteriin ennen takauksen antamista ja myös takauksen aikana (19.3.1999/361 Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta).

Tietoja saa luovuttaa ja käyttää perinnän suunnitteluun. Erääntyneiden saatavien perinnästä säädetään erikseen saatavien perinnästä annetussa laissa, jossa edellytetään hyvää perintätapaa. Henkilöluottotietoja saa luovuttaa ja käyttää takauksen ja vierasvelkapantin hyväksymistä tai antamista varten. Myös asuinhuoneiston huoneenvuokrasopimuksen tekemistä varten on lupa käyttää luottotietoja. Tämä tarkoittaa tilanteita, jossa sopimuksen tarkoituksena on vuokrata huoneisto tai rakennus asunoksi, jota ei kuitenkaan rinnasteta luotonantoon. Mutta kyseessä on kuitenkin pitkäaikainen kestovelkasuhde ja edellyttää osapuolilta luottamusta. Henkilöluottotietoja on sallittua käyttää myös sopimusehtojen määrittelemistä varten, kun kyseessä on sellaisten sopimusten tekeminen, joista elinkeinoharjoittaja ei voi kieltäytyä, esim. sähköliittymäsopimus, vesihuoltosopimus ym. Pankeilla on myös mahdollisuus käyttää henkilöluottotietoja laatiessaan hyvämaineisuustodistuksia ja suosituksia esim. ulkomaan pankeille (22.4.1999/513 Laki saatavien perinnästä).

Työnantaja saa käyttää työnhakijaa ja työntekijää arvioitaessa henkilöluottotietoja.

Huomatkaa että tästä on annettu oma laki. Laki yksityisyyden suojasta työelämässä, uusi 5a§, joka on tullut voimaan syksyllä 2008, täydentää tältä osin Luottotietolain 19§. Tämä on tärkeää huomioida aloilla, joissa työntekijöiltä vaaditaan erityistä luottamusta ja jotka käsittelevät työnantajan varoja ja omaisuutta, esim. kauppojen kasvat. Myös yritystä ja sen vastuuhenkilön luottamusta, kun on arvioitava miten hän pystyy hoitamaan sitoumuksia. Yrityksen vastuuhenkilöinä toimivia ovat ne henkilöt, jotka merkitään viranomaisen julkiseen rekisteriin esim. osakeyhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja prokuristit (18.7.2008/511 Laki yksityisyyden suojasta työelämässä).

Tieteelliseen tutkimukseen, tilastointiin ja viranomaisten suunnittelu- ja selvitystehävien hoitoon voidaan tietoja luovuttaa. Tämä sääntely on tarpeen, koska kyseessä ei ole kuitenkaan mikään luotonanto tai sopimuksen tekotilanne. Kuitenkin tässäkin luovutuksessa on otettava huomioon mitä henkilötietolaissa säädetään.

Henkilöluottotietoja voidaan luovuttaa sähköisesti mikä edellyttää luotettavia teknisiä käyttöyhteyksiä. Luottotietorekisteriin tallentuu tieto siitä kuka ja kenen tietoja on tiedusteltu sekä luovutettujen tietojen käyttötarkoitus. Luovutuksensaajalla on etukäteen velvollisuus antaa sitoumus nimetyistä käyttöoikeuden käyttäjistä. Luovutuksensaajan on lisäksi valvottava tietojen hakemista säännöllisin väliajoin. Valvonnassa kiinnitetään huomiota siihen, että haettu tieto on ollut sellaisen henkilön, jolla on asiakkuus tai muu suhde yritykseen (*käyttötarkoituksidonnaisuus*).

2.6 Yrityksen perustiedot ja liiketoimintakiellot

2.6.1 Perustiedot yrityksestä

Ilman rekisteröidyn suostumusta yrityksen perustietoina luottotietorekisteriin saa merkitä yrityksen nimen, yhteisötunnuksen sekä muut yksilöinti ja yhteystiedot. Perustietoihin saa tallentaa myös toimialan, osakepääomaa ja taloudellista asemaa tai muutoin yritystä kuvaavat yleiset toimintatiedot sekä henkilötietoina yrityksen vastuuhenkilöt.

2.6.2 Viranomaisen julkisista rekistereistä poikkeava tieto

Luottotietorekisterin pitäjällä on oikeus täydentää yrityksen vastuuhenkilöä kuvaava merkintä, joka poikkeaa viranomaisen julkisesta rekisteristä. Viranomaisrekisterin tiedot saattavat olla vanhentuneita yrityksen laiminlyötyä muutosilmoitukset. Yrityksessä saattaa olla sellaisia henkilöitä, jotka toimivat tosiasiallisesti yrityksen nimissä, mutta eivät ole asemaansa vahvistaneet. Ennen merkinnän täydentämistä luottorekisterinpitäjän on varmistettava tiedon varmuus ja annettava yritykselle tilaisuus asian oikaisemiseen tai muuhun selvitykseen. Merkinnässä on käytävä ilmi, että se on merkitty lain nojalla.

2.6.3 Liiketoimintakielto

Henkilö, joka on määrätty liiketoimintakieltoon, saadaan tallettaa luottotietorekisteriin. Tiedossa on maininta liiketoimintakieltoon määräyksestä ja sen kestosta. Tiedoilla on yleinen julkaisukielto.

2.6.4 Konkurssi- ja yritysrekisteriin tallennettu tieto

Yrityksen maksuhäiriötietoina saa tallettaa konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin rekisteröidystä ja asian käsittelystä tallennetut tiedot. Vireille tulleesta konkurssi- ja yrityssaneerushakemuksesta merkitään rekisteriin velallisen nykyinen ja aikaisempi nimi (toiminimi), henkilö-/yhteisötunnus ja kotipaikka sekä velallisen yhteystiedot. Lisäksi mainitaan tiedot hakemuksesta, kuka on hakemuksen tehnyt ja asian yksilöinti tiedot sekä käsittelevän tuomioistuimen asian vireille tulo tiedot.

Konkurssiasian käsittelystä merkitään päivämäärä ja kellon aika, jona päätös on tehty sekä mahdolliset tiedot hylkäämisestä, tutkimatta tai silleen jättämisestä, peruuntumisesta tai raukeamisesta. Jos velallinen on oikeushenkilö, on rekisteriin merkittävä myös tieto siitä, onko velallisella konkurssin päättyessä omaisuutta. Yrityssaneerausasiassa merkitään rekisteriin tiedot menettelyn alkamisesta, kielloista, lakkaamisista sekä hakemuksen hylkäämisestä, tutkimatta jättämisestä, lakkaamisesta tai rau-

keamisesta. Yleensä rekisteriin tulee kaikki tiedot mitä kyseisessä asiassa on tehty päivämäärineen sekä tiedon valvojista yhteystietoineen.

Rekisteriin voidaan merkitä tiedot laiminlyönneistä, jotka on todettu viranomaisen lainvoimaisella tuomiolla, yksipuolisella tuomiolla tai rekisteröidyn hyväksymän vekselin perusteella.

Tiedot sellaisesta maksuvelvoitteen täytäntöönpanoa koskevasta ulosottoasiasta, jossa on annettu estetodistus (15.6.2007/ 705 Ulosottoakaari).

Rekisteröidystä henkilöstä merkitään kuulutusrekisteriin talletetut tiedot. Veroviranomaisen julkistama tieto sellaisesta verosaatavasta sekä vakuutuslaitoksen ilmoittama tieto sellaisen lakisääteisen vakuutukseen perustuvan saatavan laiminlyönnistä, joka voidaan ulosmitata ilman tuomiota tai päätöstä verojen ja maksujen perimisestä ulosottoin annetun lain nojalla. Tiedot rekisteröidyn velkojalle antamasta kirjallisesta ilmoituksesta, jolla hän tunnustaa lyöneensä maksun laimin (15.8.2003/ 729 Laki julkisista haasteista)

Tiedot velkojan erääntyneen ja riidattoman saatavan johdosta antamasta maksukehotuksesta, josta tiedon saa tallettaa kymmenen päivän kuluttua siitä, kun velalliselle on lähetetty maksukehotus, jossa on ilmoitettu maksukehotuksen julkaisemisesta tai merkitsemisestä rekisteriin (20.2.2004/120 Konkurssilaki).

Rekisteriin voidaan lisäksi rekisteröidyn pyynnöstä ja tämän antaman selvityksen perusteella merkitä tieto siitä, että maksuhäiriö on syntynyt takausvastuun tai vierasvelkapanttauksen nojalla, tai pesähoitajan velallisselvitykseen sisältyvä tieto konkurssin pääasiallisista syistä. Rekisteriin voidaan merkitä myös muita rekisteröidyn pyynnöstä antamia tietoja luettavan selvityksen perusteella. Maksutapatieto tarkoittaa selvitystä miten säännönmukaisesti hoidetaan maksuja. Tällainen makutapatieto voidaan rekisteröidä, mutta se edellyttää, että saatava on riidaton ja maksu on myöhässä enemmän kuin 7 päivää. Yrityksen vastuuhenkilöitä koskevat henkilöluottotiedot saadaan yhdistää yritysluottotietoihin. Näitä tietoja saa luovuttaa teknisten käyttöyhteyksien välityksellä.

2.6.5 Luokitus ja luottokelpoisuus

Luokituksessa ja luottokelpoisuutta arvioitaessa on otettava huomioon luottorekisteriin talletettava tai siitä saatava yritystä ja yrityksen vastuuhenkilöä koskeva tieto, jolla muodostetaan luottoluokitus tai muu luottokelpoisuutta osoittava arviointi. Luottoluokitusarvioinnissa saa käyttää yrityksen perustietojen lisäksi laissa tarkoitettuja tai yrityksen itse luottotietorekisterin pitäjälle toimittamia tietoja. Tämä selkeyttää ja varmistaa sen, että luottotietorekisterin kautta välitettävät tiedot yrityksen luottokelpoisuudesta olisivat mahdollisimman luotettavia ja että yritykset voivat päätellä, mitä niitä koskevia tietoja tässä yhteydessä käsitellään. Arviot ovat usein luonteeltaan lausuntotyypisiä.

2.6.6 Yrityksen vastuuhenkilöä koskevien luottotietojen käyttö

Yrityksen vastuuhenkilöä koskevia henkilöluottotietoja saa käyttää yrityksen luottokelpoisuutta arvioitaessa:

Henkilöluottotietojen käyttäminen on sallittua, jos arviointi koskee elinkeinotoimintaa harjoittavaa luonnollista henkilöä, avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä, sekä sellaista osakeyhtiötä, jolla tilintarkastuslainsäädännön mukaan ei ole velvollisuutta valita hyväksytyä tilintarkastajaa.

Yrityksen vastuuhenkilöitä koskevia luottotietoja saa käyttää yrityksen muodosta ja koosta riippumatta silloin, kun kyseessä on aloittava yritys. Näitä henkilötietoja saa käyttää siihen saakka, kun yritys on sen rekisteröinnin jälkeen harjoittanut elinkeinotoimintaa kaksi tilikautta ja näistä on oikeat ja riittävät tiedot yrityksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta eli hyväksyttävät tilinpäätökset on julkaistu.

Vastuuhenkilöiden henkilötietoja saa käyttää tilanteissa, jossa määräämisvalta yrityksessä on siirtynyt tai sen vastuuhenkilöt ovat muutoin kokonaisuudessaan vaihtuneet siihen asti, kun yritys on mainittujen muutosten jälkeen harjoittanut elinkeino-

toimintaa kaksi tilikautta ja edellisen kohdan tapaan hyväksyttävät tilinpäätökset on julkaistu.

2.6.7 Rekisterimerkintöjen säilyttämisajat

Rekisterimerkintöjen säilyttämisajat koskien yritysluottotietorekisteriä ovat seuraavat:

- 1) Konkurssia koskevat tiedot viiden vuoden kuluessa konkurssin alkamisesta; tiedot on kuitenkin poistettava kuukauden kuluessa siitä, kun konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä on poistettu konkurssiasiaa koskevat tiedot sen vuoksi, että konkurssihaemus on hylätty, jätetty tutkimatta tai silleen tai että konkurssi on määrätty peruuntumaan.
- 2) Yrityssaneerausta ja kuulutuksia koskevat tiedot kuukauden kuluessa siitä, kun niitä vastaavat merkinnät on poistettu siitä viranomaisen rekisteristä, josta tiedot ovat peräisin.
- 3) Ulosottoa koskevat tiedot heti, kun rekisterinpitäjä on saanut ulosottomieheltä tiedon siitä, että ulosotoperuste on kumottu tai että ulosotto on muutoin todettu aiheettomaksi.
- 4) Suppeaa ulosottoa koskevat tiedot heti, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon siitä, että velallinen on maksanut velan, jota perittiin suppeassa ulosotossa.
- 5) Tieto rekisteröidyn tunnustamasta maksuhäiriöstä kahden vuoden kuluessa merkinnän tekemisestä.
- 6) Maksutapaa ja luottokelpoisuusluokitusta koskeva merkintä kuuden kuukauden kuluessa sen tekemisestä, jollei sitä korvata mainittuna aikana uudella merkinnällä;

7) Käräjäoikeuden tuomiosta, ulosoton esteestä, verottajan ilmoituksesta, tai tratasta aiheutuneet maksuhäiriötiedot viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun tieto on talletettu rekisteriin, jollei tietoa ole lain mukaan sitä ennen poistettava.

8) Liiketoimintakieltoa koskevat merkinnät kolmen vuoden kuluessa siitä, kun niitä vastaavat merkinnät on poistettu siitä viranomaisen rekisteristä, josta tiedot ovat peräisin.

Lisäksi säädetään, että merkintää ei ole tarpeen poistaa rekisteristä, jos yritystä koskeva uusi maksuhäiriömerkintä on tehty rekisteriin ennen kuin aikaisempi maksuhäiriömerkintä olisi sitä koskevan säännöksen mukaan poistettava rekisteristä. Kaikki konkurssia koskevat merkinnät on kuitenkin poistettava kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun viimeisintä konkurssimerkintää koskevat tiedot on poistettu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä, ja viranomaisen toteamaa maksuhäiriötä koskeva merkintä viimeistään neljän vuoden kuluttua sen tekemisestä.

2.7 Rekisteröidyn oikeudet

2.7.1 Ensimmäinen merkintä rekisteriin

Luonnolliselle henkilölle, jota koskevat tiedot on ensimmäistä kertaa merkitty luottotietorekisteriin, on lähetettävä tieto rekisteröinnistä, rekisteröidyn oikeudesta tehdä oikaisuvaatimus sekä saatavan suorittamisen vaikutuksesta luottotietorekisteriin tehtäviin merkintöihin. Tietojen ilmoittaminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos kysymys on yrityskentätietojen tallettamisesta.

2.7.2 Luottotietoja hyväksikäyttävän ilmoitusvelvollisuus

Sen, joka hankkii rekisteröidyn henkilöluottotietoja käytettäväksi luottoa myönnettäessä, on ilmoitettava rekisteröidylle henkilöluottotietojen käytöstä sekä siitä, mistä rekisteristä luottotiedot hankitaan tai on hankittu. Yrityskentätiedoista tai yrityk-

sen vastuuhenkilöä koskevien tietojen hankkimisesta yrityksen sitoumuksenhoitokyvyn arvioimiseksi ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa.

Sen lisäksi, mitä henkilötietolaissa säädetään, yrityksellä, sen edustajalla ja vastuuhenkilöllä on oikeus saada tietää, mitä tietoja yrityksestä ja sen vastuuhenkilöistä on talletettu luottotietorekisteriin ja mistä rekisteriin talletetut tiedot ovat peräisin.

Yrityksellä, tämän edustajalla ja yrityksen vastuuhenkilöllä ei kuitenkaan ole oikeutta saada tietoa niistä yrityksistä, joiden antamia tietoja rekisterinpitäjä käyttää maksutapaa koskevan tiedon muodostamisessa.

Luonnollisella henkilöllä on myös oikeus saada tietää, mistä rekisteriin talletetut tiedot ovat peräisin ja kenelle häntä koskeva henkilöluottotieto on viimeisen vuoden aikana luovutettu. Tiedonsaantioikeus ei kuitenkaan koske yrityskytkenä tietojen luovuttamista. Luonnollista henkilöä koskevan tarkastusoikeuden toteuttamisen maksuttomuudesta säädetään henkilötietolaissa.

2.7.3 Rekisterinpitäjän velvollisuus oikaista merkinnät

Rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä oikaistava luottotietorekisterissä tai luottotietolausunnossa oleva virheellinen, puutteellinen, vanhentunut tai muutoin harhaanjohtava tieto. Rekisterinpitäjän on rekisteröidyn pyynnöstä ilmoitettava virheen oikaisusta sille, jolle virheellinen henkilöluottotieto on annettu. Rekisteröidyn pyynnöstä on yritysluottotiedossa olleen virheen oikaisusta ilmoitettava sille, jonka rekisteröity ilmoittaa saaneen virheellisen yritysluottotiedon.

2.7.4 Rekisteröidyn merkintöjen tarkastusoikeus

Rekisteröidyllä on oikeus käyttää tarkastusoikeutta ja virheen oikaisua koskevassa asiassa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia, sekä saada asiakirjat tällä kielellä. Rekisterinpitäjän on annettava kirjallinen ratkaisu, jos se kieltäytyy toteuttamasta rekisteröidyn tarkastusoikeutta tai muuttamasta rekisterissä olevaa tietoa. Ratkaisusta tulee käydä ilmi ne lainkohdat ja tosiseikat, joihin kieltäytyminen perustuu. Ratkaisun oheen tulee liittää tieto rekisteröidyn oikeudesta saattaa asia tietosuojavaltuutetun

käsiteltäväksi (11.5.2007/527 Luottotietolaki ja HE 2006/241 Hallituksen esitys, Kuluttajavirasto; <http://www.kuluttajavirasto.fi>).

3 VIREILLÄ OLEVAT MUUTOKSET LAINSÄÄDÄNTÖÖN

Juuri tällä hetkellä on meneillään muutos sekä Ulosottoaaren 1 luvun 32 §:n että Luottotietolain muuttamisesta. Lakimuutokset on hyväksytty ja vahvistettu ja ne tulevat voimaan 1.4.2010.

Muutos koskee sitä, mitä tietoja luottotietotoiminnan harjoittajalle ulosottoaaren nojalla annetaan ja muutoksia luottotietolakiin. Muutokset koskevat maksuhäiriömerkintätapauksia, joissa saatava vanhenee lopullisesti tai tilannetta, jossa henkilön ulosotto on jatkunut pitkään yhtäjaksoisesti. Lisäksi se koskee velallisen itsensä hakemaa velkajärjestelyn raukeamista sekä tuomioistuinten vahvistamien sovintojen vaikutusta maksuhäiriömerkintöihin. Ja edelleen muutokset siihen, mitä tietoja ulosoton tietojärjestelmästä annetaan luottotietotoiminnan harjoittajalle (20.11.2009/933 Laki luottotietolain muuttamisesta ja HE 93/2009 Hallituksen esitys).

3.1 Lakimuutoksen tavoitteet

Muutoksella pyritään vaikuttamaan pitkään velallisina olleiden henkilöiden, joiden täytäntöönpanoperusteet ovat vanhentuneet, palaamista aktiivisiksi toimijoiksi yhteiskuntaan. Täytäntöönpanoperusteethan vanhenevat hakijasta riippuen 15 tai 20 vuodessa. Tällä edesautetaan pitkään ulosoton velallisena olleen ja useasti varattomaksi todetun henkilön palaamista yhteiskunnan aktiiviseksi toimijaksi. Lisäksi muutoksella saavutetaan rahallista säästöä mm. velkaantumisesta aiheutuvien ongelmien vähenemisellä sekä perintäkuluja pienentämällä. Nykyisinhän velallinen voidaan todeta varattomaksi juuri ennen täytäntöönpanoperusteen vanhenemista ja siinä tapauksessa velallisella on tuon 15 tai 20 vuoden lisäksi vielä 3 vuoden ajan voimassaoleva maksuhäiriömerkintä rekisterissä. Tulevaisuudessa merkintä poistetaan heti täytäntöönpanoperusteen vanhennuttua.

Mikäli täytäntöönpanoperusteen määräaika kuitenkin jatketaan, on mahdollisen uuden luotonantajan aiheellista saada tietää, että velallisella on vanha maksamatta oleva saatava ja niinpä määräajan jatkamisesta tehdään merkintä luottotietorekisteriin.

Pitkäkestoisen ulosoton aiheuttama merkintä tulee myös uuden lain myötä voimaan. Näin toteutuu luottotietojen kattavuus ja luotettavuus. Nykyisen lain nojalla pitkäkestoisen ulosoton velallisen mahdollinen uusi luotonantaja saa tiedot ulosotosta vain joko luoton hakijalta / ulosoton velalliselta itseltään tai tilaamalla ulosottorekisteriotteen. Tulevaisuudessa ulosotto ilmoittaa pitkäkestoisen eli yli kaksi vuotta jatkuneen palkan, eläkkeen tai muun toistuvaistulon ulosmittauksen luottotietojen ylläpitäjälle.

Velkajärjestelytiedon poistaminen rekisteristä 3 kuukauden kuluessa velallisen itsensä hakeman maksuohjelman raukeamisen johdosta tulee myös voimaan. Velkajärjestelytieto jäisi kuitenkin julkiseen velkajärjestelyrekisteriin.

Tuomioistuimen vahvistamien sovintojen johdosta aiheutuvien maksuhäiriömerkintöjen syntyminen poistuu uudessa laissa. Lisäksi velallisen pyynnöstä on tehtävä maksuhäiriömerkinnän poisto, mikäli asiassa, joka on merkinnän aiheuttanut, on myöhemmin tehty tuomioistuimen vahvistama sovinto.

3.2 Lakimuutoksen vaikutukset

Lainsäätäjä lähtee liikkeelle velallisten, joiden velat ovat suhteellisen vanhoja, aktivoimisesta, eli haluaisi, että velallisten taloudellisen tilanteen tasapainottumista edistettäisiin ja että velalliset saisivat samanlaiset taloudelliset toimintamahdollisuudet, kuin muillakin kansalaisilla on. Lainsäätäjä myös ajattelee, että maksuhäiriömerkinnän poistaminen aktivoisi eteenkin työikäistä väestöä hakeutumaan töihin ja palaamaan aktiiviseksi jäseneksi yhteiskuntaan.

Luotonantajien riski saattaa hiukan kohota muutosten myötä, mutta sen lopputulos jää nähtäväksi. Velkajärjestelytietojen poistamisella eikä myöskään vahvistettua sovintoa koskevien merkintöjen poistamisella lainsäätäjä näe olevan merkittäviä käytännön vaikutuksia luottotietotoiminnan kannalta. (HE 93/2009 Hallituksen esitys,

OM (2007) Työryhmämietintö, Pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen, OM (2009) Työryhmämietintö, Luottotietolain muuttaminen).

4 REKISTERIT

4.1 Tietoa luottotietoyhtiöistä

Vuonna 1905 perustettiin Tampereelle Suomen Luotonantajayhdistys. Yhdistyksen tarkoituksena oli olla tukena luottokaupoissa, joita käytiin kaupan, pankin ja suurempien teollisuuslaitosten välillä. Luottohäiriöt koskivat vain yrityksiä ja "yritystoimintaa harrastavia henkilöitä". Valtakunnallista protestilistaa alettiin julkaista myös 1905 alkaen. Maailmalla vallinnut talouslama 1930 kasvatti yhdistyksen merkitystä talousmarkkinoilla. Tietosuojaa koskevat säätelyt tulivat mukaan 1930. Osamaksukauppa yleistyi 1950 -luvun puolivälin jälkeen ja ensimmäiset maksukortit tulivat myös markkinoille. Näihin aikoihin luottotietoja kerättiin kaupparekisteri-ilmoituksista, protestilistoista, ulosotosta ja konkurseista sekä avioehdoista ja julkaistusta tilinpäätöksistä. 1960-luvulla säännöstely päättyi ja vapaa kulutusyhteiskunta alkoi kehittyä. Luottotappiot alkoivat näkyä yritysten tuloksissa.

Luottotietojen kysyntä kasvoi nopeasti tultaessa 1980-luvun nousukaudesta aina tähän päivään saakka. Tiedon levittämiseen kehiteltiin uusia kanavia ja vuonna 1987 tuli henkilörekisterilaki joka rajasi henkilöitä koskevien luottotietojen käsittelyä. Luottotietoyhtiöissä tapahtui myös merkittäviä fuusioita, joiden myötä toimintaan tuli mukaan kansainvälisyttä. Tänäpäin merkittävänä tiedonvälityskanavana on internet. Luottotieto käsittää nykyään kaiken yritysinformaation. Asiakastiedon palveluvalikoimasta saa markkinointitietoa, yritysseurantapalveluja, luokitus- ja rating -palveluja sekä tilastoanalyysiä. Henkilöluottotiedoissa rajoitutaan maksuhäiriömerkintöihin.

Suomessa on kaksi luottotietotoimintaa harjoittavaa yritystä Bisnode Finland Oy ja Suomen Asiakastieto Oy, joille toimitetaan tietoja julkisista rekistereistä säännöllisesti. Tässä opinnäytetyössä luottotietotoimintaa harjoittavan yritystoiminnan esittely keskittyy Suomen Asiakastieto Oy:n toimintaan. (<http://dnb.com/fi>).

Nykyään Suomen Asiakastieto Oy on johtava yritysjohton, riskienhallinnan sekä myynnin ja markkinoinnin tietopalveluja tuottava yhtiö. He tuottavat asiakkaan päätöksentekoprosesseihin integroituja sähköisiä palveluja, sopimusasiakkaille räätälöityjä verkkopalveluja sekä kaikille avoimia yritystietopalveluja. Asiakastiedon liikevaihto on 30 miljoonaa euroa ja henkilöstömäärä 145 (www.asiakastieto.fi).

Suomen johtavin luottotietoyrityksen Suomen Asiakastieto Oy:n tarkoituksena on pysyä luotettavana ja puolueettomana tiedontuottajana. Tällä pyritään turvaamaan yritysten ja ihmisten toimintamahdollisuudet luottoihin ja kaupankäyntiin liittyvissä asioissa. Yritys pitää yllä Suomen suurinta yksityistä yritystietokantaa, joka sisältää ajantasaiset tiedot kaikista suomalaisyrityksistä sekä niiden avainhenkilöistä. Yritys on aktiivisesti yhteydessä moniin muihin julkisiin ja yksityisiin tietolähteisiin. Ylläpitoon kuuluu myös rekisterit yksityishenkilöiden luottotiedoista. Valtaosa palveluista on käytettävissä suoraan verkossa.

Yhtiö tekee yhteistyötä maailman johtavien luottotietoyritysten kanssa. Yhtiö on osakkaana BIGNet-ketjussa, johon kuuluvat alan markkinajohtajat 13:sta Euroopan maasta. Yhteistyö mahdollistaa vertailukelpoisten yritys- ja luottotietojen tuottamisen online-palveluina kaikista osakasmaista. Yhtiö on jäsenenä kansainvälisissä Febis- ja Accis-yhtymissä, joihin kuuluu johtavia yritys- sekä henkilöluottotietoalan toimijoita ympäri maailmaa. Palveluksessa on 145 myynnin, yritystiedon ja it:n ammattilaista. Asiakastiedon toimitusjohtaja on Mikko Parjanne (www.asiakastieto.fi).

4.2 Luottotietotoiminnan valvonta

Yleinen valvonta kuuluu tietosuojavaltuutetulle. Tietosuojavaltuutetulla on valvontaa varten salassapitosäännösten estämättä oikeus saada nähtäväkseen ja kopioituna tiedot luottotietojen käsittelystä.

Tietosuojavaltuutetulla on oikeus antaa määräyksiä, rekisterinpitäjälle rekisteröidyn hakemuksesta, rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttamisesta tai virheellisen tiedon oikaisemisesta. Tietosuojavaltuutettu myös velvoittaa luottotietotoiminnan harjoittajaa määräajassa oikaisemaan, mitä yritysluottotietojen käsittelyssä on oikeudettomasti tehty tai laiminlyöty tai velvoittaa luottotietotoiminnan harjoittajaa ryhtymään toimenpiteisiin säädettyjen velvollisuuksiensa hoitamiseksi. Tietosuojavaltuutettu voi asettaa tekemänsä päätöksen tehosteeksi uhkasakon.

Luottotietotoiminnan harjoittajan on kolme kuukautta ennen luottotietorekisteriin talletettävien tietojen luovuttamista tai muuta toiminnan aloittamista tehtävä tietosuojavaltuutetulle ilmoitus toiminnastaan.

Ilmoituksesta tulee käydä ilmi:

- 1) elinkeinonharjoittajan nimi, toimiala, kotipaikka ja yhteystiedot
- 2) yhtiön taloudelliset ja muut edellytykset harjoittaa toimintaa tässä laissa säädettyjen edellytysten mukaisesti
- 3) tiedot toiminnassa käytettävistä rekistereistä, niiden sisältämistä tietotyypeistä ja niiden säilyttämisajoista sekä luottokelpoisuusluokituksen muodostamisperusteista.
- 4) tiedot tietojen käsittelyssä noudatettavista menettelyistä
- 5) tiedot siitä, miten tietojen suojaus on järjestetty ja miten niiden käyttöä valvotaan

Se, joka käsittelee luottotietoja, ei saa ilmaista, mitä hän tehtäviään hoitaessaan on saanut tietää rekisteröityä koskevista asioista tai luottotietojen käsittelyn suojauksesta (*salassapitovelvollisuus*).

Luottotietorekisterin pitäjä on velvollinen korvaamaan lain vastaisesti talletetun tai muodostetun yritysluottotiedon käytöstä rekisteröidylle aiheutuvan taloudellisen va-

hingon. Mitä edellä säädetään, sovelletaan myös yrityksen vastuuhenkilöä koskevaan tietoon. Virheellisistä henkilöluottotiedoista ja lainvastaisesta henkilöluottotietojen käsittelystä aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta säädetään henkilötietolaissa sekä yleisessä vahingonkorvauslaissa. Tietosuojavaltautetun tekemään päätökseen haetaan muutosta valittamalla, noudatetaan hallintolainkäyttölain säännöksiä.

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö noudattaa, mitä luottotietorekisteriin talletettavien yritysluottotietojen käsittelystä, yrityksen luottokelpoisuusluokan tai muun luottokelpoisuutta osoittavan arviointitiedon muodostamisessa käytettävistä tiedoista, rekisteröidyn informoimisesta, yritysluottotiedon oikaisusta tai ilmoituksen tekemisestä tietosuojavaltautetulle säädetään, tai antaa tietosuojaviranomaiselle yritysluottotietojen käsittelyä koskevassa asiassa väärän tai harhaanjohtavan tiedon, ja siten vaarantaa yritysten oikeutta tulla arvioiduiksi oikeiden ja asianmukaisten tietojen perusteella taikka vaarantaa luottotietojen saatavuutta, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *luottotietorikkomuksesta* sakkoon. Muista rangaistuksista on viittaussäännökset rikoslain ja henkilötietolain rangaistussäännöksissä (19.12.1889/ 39 Rikoslaki ja 22.4.1999/523 Henkilötietolaki, Tietosuoja; <http://www.tietosuoja.fi>).

4.3 Julkiset rekisterit

Julkisia rekistereitä ovat ulosottorekisterit, konkurssirekisterit, yritystietorekisterit, kaupparekisteri, verohallinnon rekisteri ja käräjäoikeuden tuomiorekisteri. Näitä säädetään erityislainsäädännöllä sekä lailla viranomaistoiminnan julkisuudesta, josta seuraavat tulkinnot (21.5.1992/621 Laki viranomaistoiminnan julkisuudesta).

Henkilötietojen luovutus viranomaisten henkilörekistereistä määräytyy viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (julkisuuslain) mukaan. Poikkeuksena ovat ne tilanteet, joissa erityislain säännös oikeuttaa jonkin viranomaisen luovuttamaan tai saamaan henkilötietoja tässä erityislaissa mainituin edellytyksin.

Julkisuuslaki erottelee henkilörekisteristä tapahtuvan julkisten henkilötietojen nähtäväksi antamisen ja henkilötietojen luovuttamisen. Henkilörekisteristä voidaan luovut-

taa julkisia henkilötietoja sisältävä kopio, tuloste tai tiedot sähköisessä muodossa, jos luovutuksen saajalla on henkilötietojen suoja koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia tietoja (Julkisuuslain 16 § 3 mom.).

Henkilötietoja luovuttava viranomainen joutuu aina selvittämään henkilötietojen luovutusten lainmukaisuuden myös henkilötietolain perusteella. Menettely on sama automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ja manuaalisesti ylläpidettyjen henkilörekisterien osalta. Luovutusten laillisuuden arvioimiseksi julkisuuslaissa säädetään tietojen pyytämiseen liittyvistä menettelyistä.

Henkilötietojen käsittelyssä merkityksellisiä ovat myös julkisuuslaissa olevat tietojen salassapitoa koskevat säännökset. Salassapitoperusteet on koottu pääosin lain 24 §:ään. Eräissä erityislaeissa (kuten potilaan asemaa ja oikeuksia koskeva laki) on tosin salassapitosäännöksiä.

Julkisuuslain hyvään tiedonhallintatapaan velvoittavat säännökset toteuttavat henkilötietolain huolellisuus- ja suojaamisvelvoitteita sekä suunnitelmallisuuden vaatimusta.

Julkisuuslaissa säädetään asianosaisen tiedonsaantioikeudesta (11 §). Lain mukaan jokaisella on oikeus saada tieto itseään koskevista viranomaisen asiakirjaan sisällyvistä tiedoista säädetyin rajoituksin (12 §). Jos kysymys on henkilörekisteriin sisällyvästä tiedosta, joudutaan arvioimaan säännöksen suhdetta henkilötietolaissa säädettyyn rekisteröityjen tarkastusoikeuteen.

Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri, velkajärjestelyrekisteri sekä liiketoimintakielto- ja rekisteri ovat julkisia rekistereitä, joista jokainen voi tilata maksullisia otteita. Rekisterien sisältämien tietojen avulla on mahdollista mm. valvoa omia etujaan velkomisasiossa tai sopimuksia tehtäessä. Ote maksaa 10,00 euroa. Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sisältää tiedot konkurssista ja yrityssaneerauksista koskevista hakemuksista ja päätöksistä. Tilauksessa tarvittavat tiedot ovat yhtiön nimi, Y-tunnus, tilaajan nimi ja osoite. Velkajärjestelyrekisteri sisältää tiedot yksityishenkilöiden velkajärjestelyä koskevista hakemuksista ja päätöksistä. Tilauksessa tarvittavat tiedot ovat henkilön nimi, henkilötunnus, tilaajan nimi ja osoite. Liiketoimintakielto-

ri sisältää tiedot tuomituista liiketoimintakielloista. Tilauksessa tarvittavat tiedot ovat henkilön nimi, henkilötunnus, tilaajan nimi ja osoite.

Ulosottorekisteristä saa myös helposti ajankohtaista ja kattavaa tietoa asiakkaiden maksukäyttäytymisestä. Jokainen voi pyynnöstä tilata velallista koskevan tulosteen kahdelta vuodelta ja erityisistä syistä neljältä vuodelta. Todistus maksaa 6,80 euroa. Tässä asianosaistulosteessa näkyy velallisen vireillä olevat asiat hakijoineen ja saldoineen. Edelleen siinä näkyy velallisen ulosotossa päättyneet asiat hakijoineen ja jäännössaldoineen sekä päättymisen syy. Todistuksen loppuosassa näkyy velallisen kertymät ko. aikana sekä toimenpiteet aikajärjestyksessä. Tämä ulosotosta saatava todistus on melko täydellinen ja siinä näkyvät myös sellaiset velalliset, joilla ei välttämättä ole maksuhäiriö merkintää luottotietorekisterissä. Näitä tapauksia ovat mm. sellaiset joilla kertyy säännöllisesti suorituksia (pitkäkestoinen ulosotto) tai velallisen omaisuutta on ulosmitattuna eikä heillä ole käräjäoikeuden vahvistamaa maksutuo- miota viimeisen alle kolmen vuoden ajalta. (15.6.2007/705 Ulosottokaari).

5 KESKUSTELUPALSTALLA KIRJOITETTUA

Yleinen tietämys maksuhäiriö merkinnöistä on hyvin vaihtelevaa. Tässä on lainaus internet -sivuilla käydystä keskustelusta (<http://www.otakantaa.fi>).

5.1 Kysymys 1

Mitä käytännön kokemuksia sinulla tai tuttavillasi on siitä, miten maksuhäiriömerkintä haittaa elämää? *Luottohäiriömerkintä haittaa monella tavalla arkielämää.*

1) Ei voi ostaa (osamaksu)/ vuokrata (asunto) mitään useaan vuoteen senkään jälkeen, kun väliaikaisen elämäntilanteen (opiskelu, työttömyys, sairaus)jälkeen on päässyt takaisin kiinni normaaliensioon.

2) Ei voi perustaa yritystä, koska sopimusosapuolet tarkistavat aina sopimuskumppaninsa luottohäiriömerkinnät; yritystoiminta on tuollaisessa tilanteessa mahdotonta.

- 3) Laki tuollaisenaan lyö korville pyrkimyksiä yhteiskunnasta syrjäytymisen vähentämiseen.
- 4) Kun pankit eivät myönnä mitään maksukortteja, joutuu luottohäiriömerkinnän saanut henkilö maksamaan aina käteisellä ja hakemaan rahat pankista, kun kortin omaava saa käteistä rahaa kotikulmansa pankkiautomaatilta. - Se asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan. Jakaa yhteiskunnan selvästi kahtia
- 5) Luottohäiriömerkinnän omaava henkilö ei saa esimerkiksi normaalia gsm - puhelinliittymää vaan joutuu ostamaan prepaid -liittymän, mikä on vuositasolla kalliimpi.

5.2 Kysymys 2

Mitkä mielestäsi ovat nykyisen luottotietoja koskevan lainsäädännön keskeisimmät ongelmakohdat?

- 1) Merkintöjen pysyminen rekisterissä noin kauan on omiaan lamauttamaan yhteiskunnan toimintaa. Toisaalta merkinnät aiheuttavat sen, että toimiminen yhteiskunnan jäsenenä hankaloituu
- 2) Häpeä ja tieto siitä, että merkintä on olemassa lamauttaa henkilön itsensä - Se estää häntä mahdollisesti perustamasta esimerkiksi yritystä ja saa hänet tuntemaan itsensä toisen luokan kansalaiseksi - Työttömyys on myös yhteiskunnan rakenteellinen ongelma, eikä sairaudesta tai ammattitaitonsa kehittämisestä opiskelemalla yhteiskunnan tulisi rangaista.
- 3) Tilanteet muuttuvat elämässä hyvinkin nopeasti. Tyhjätaskusta voi tulla hyvin toimeen tuleva, kun hän saa työpaikan tai tervehtyy. Rekisterimerkinnän olemassaolo estää häntä kuitenkin elämästä normaalia elämää. En ole sitä mieltä, että luottohäiriömerkintöjä ei saisi lainkaan olla, vaan sitä mieltä, ettei velan hoitamisen jälkeen merkintöjen kuuluisi olla kolmea vuotta tai vielä pidempään rekistereissä.

4) Rekisterimerkintä on sanktioluonteinen (samoin ulosoton, sosiaalitoimen) - Se on kovempi rangaistus kuin esimerkiksi sakko nimenomaan sen vuoksi, että se pysyy ja vaikuttaa useiden vuosien ajan, vaikka ihminen ja olosuhteet muuttuvat.

5) Ongelmaksi koen myös sen, että käytännössä kuka tahansa voi tarkistaa toisen luottotiedot. Jos toimitaan sääntöjen mukaan esimerkiksi sopimusosapuolet voivat näin tehdä, mutta tosiasiallisen sopimuksen olemassaoloa ei tarkista kukaan, pelkkä uteliaisuus riittää - kenelläkään ei yksinkertaisesti riitä resurssit valvomaan sitä, että kysyjällä on oikeus kysellä. Jos Asiakastieto Oy olisi velvollinen lähettämään jokaiselle, jonka tietoja on kyselty, ilmoituksen asiasta, voisi hän puuttua, mikäli joku uteliaisuudesta tuttavansa asioita penkoo - Yhteystiedot Asiakastieto voisi kysyä siltä, joka tietoja kyselee.

6) Jälkikäteistä valvontaa ei tietosuojavaltuutetun toimisto voi hoitaa n. 30 henkilön työpanoksella. Vaikka resursseja lisätiinkin naurettavalla rahamäärällä Lex Nokian myötä, tulihan valvonnan piiriin ne EK:n ilmoittamat 66000 yritystä + koulut + asunto-osakeyhtiöt jne. satojatuhansia uusia valvottavia, joilla ei laissa velvoiteta olevan edes lokitietojärjestelmää, jonka avulla voitaisiin väärinkäytöksiä valvoa.

7) Ongelmalliseksi näen myös sen, että luottotietoja valvova taho on yksityinen yritys, eikä viranomainen, joka toimii virkavastuulla. Mielestäni luottotietoja keräävän tahon tulisi olla sellainen taho, jolla ei itsellään ole erityistä taloudellista intressiä asiassa, koska rahan olemassaolo lisää väärinkäytöksiä mahdollisuutta.

8) Ongelmaksi koen myös sen, että tietoja luovutetaan myös Suomen rajojen ulkopuolelle. Sekään ei olisi ongelmallista, jos se kenen tietoja on kysytty, saisi siitä tiedon ja voisi puuttua väärinkäytöksiin.(asiaa ajatellut)

6 KYSELYTUTKIMUS NUORILLE

6.1 Tutkimustulosten analysointia

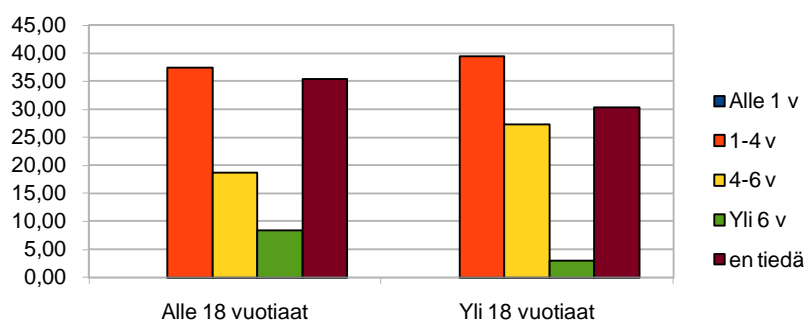
Opinnäytetyössämme on tehty kysely, jossa kohderyhmänä on Loimaan Ammatti- ja aikuisopistossa opiskelevat nuoret. Tämän joukon valitsimme kyselymme kohteeksi, koska halusimme selvyyden juuri nuorten tiedoista koskien maksuhäiriömerkintöjä ja niiden vaikutusta elämään. Kysymykset ovat liitteessä 1. Vastaajia oli 81.

6.1.1 Maksuhäiriön kesto

Kysyimme: miten kauan maksuhäiriömerkintä pysyy?

Vastausvaihtoehdot: Alle 1 vuosi, 1-4 vuotta, 4-6 vuotta ja yli 6 vuotta

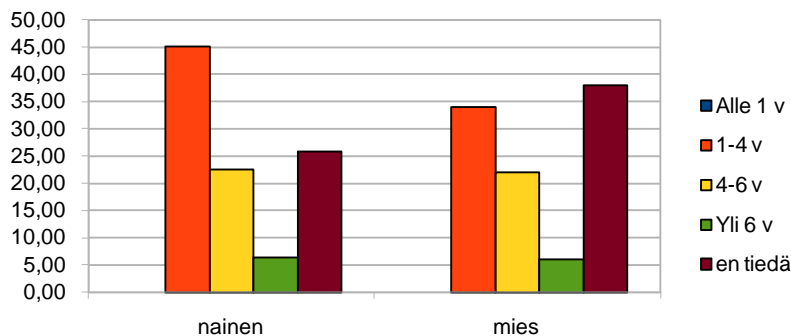
Vertasimme alle ja yli 18-vuotiaiden tietämystä maksuhäiriömerkinnän kestosta. Molemmissa ryhmissä valtaosa vastaajista vastasi että häiriön kesto aika 1-4 vuotta, alle 18-vuotiaissa 37,5 % ja yli 18-vuotiaissa 39,4 % vastaajista. Mutta huomattavaa on myös se, että en tiedä vaihtoehdon valitsi alle 18-vuotiaista 35,4 % ja yli 18-vuotiaista 30,3 % vastaajista. Tämä tukee käsitystämme siitä, että maksuhäiriömerkintöjä koskevat asiat eivät ole kovinkaan hyvin nuorten tiedossa.

Taulukko 1 Tieto maksuhäiriön kestosta eri ikäryhmissä

Sukupuolen mukaan jakautuma oli seuraavanlainen: valtaosa naisista eli 45,2 % vastasi, että maksuhäiriön kesto on 1-4 vuotta ja valtaosa miehistä puolestaan eli

38 % vastasi, ettei tiedä. Tuloksesta voitaneen päätellä, että naiset tietävät enemmän asiasta.

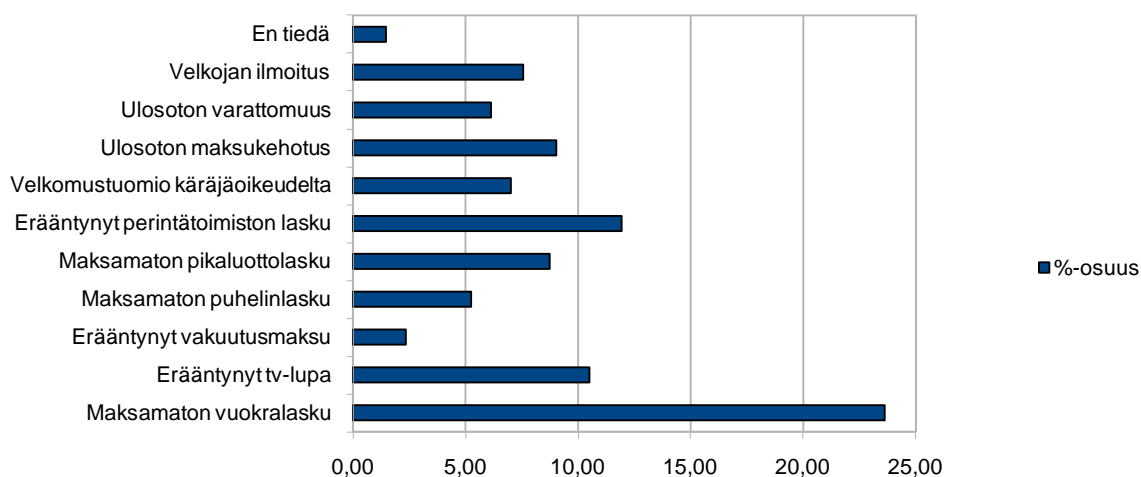
Taulukko 2. Tieto maksuhäiriön kestosta sukupuolen mukaan

6.1.2 Maksuhäiriön syntyminen

Kysyimme: Milloin maksuhäiriö syntyy?

Vastausvaihtoehdot olivat maksamaton vuokralasku, erääntynyt tv-lupa, erääntynyt vakuutusmaksu, maksamaton puhelinlasku, maksamaton pikaluotto lasku, erääntynyt perintätoimiston lasku, velkomustuomio käräjäoikeudelta, ulosoton vireilletuloilmoitus / maksukehotus, ulosoton varattomaksi toteaminen ja velkojan ilmoitus.

Vastatessaan kysymykseen mistä maksuhäiriö syntyy, ei syntynyt suuria eroja iän tai sukupuolen mukaan. Vastajia oli 81 ja vastausvaihtoehtoja 343 kpl. Tässä tarkastelemme koko ryhmän vastauksia ja voidaan todeta, että ehdottomasti suurimmaksi maksuhäiriön aiheuttajaksi nuoret valitsivat maksamattomat vuokralaskut, 23,6 % kaikista vastauksista. Kun todellisten maksuhäiriömerkinnän aiheuttajat eli ulosoton varattomuus 6,1 % kaikista vastauksista ja käräjäoikeuden tuomio 7,0 % kaikista vastauksista tukivat edelleenkin käsitystämme nuorten huonosta tietämyksestä asiasta.

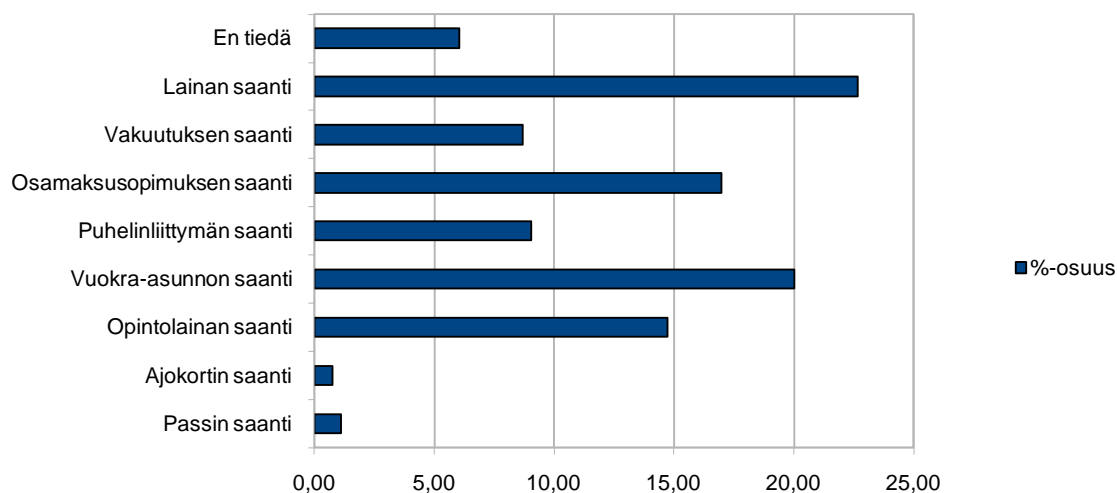

Taulukko 3. Maksuhäiriön syntyminen

6.1.3 Maksuhäiriömerkinnän aiheuttamat haitat

Kysymme: Mitä maksuhäiriömerkintä haittaa?

Vastausvaihtoehdot: Passin saanti, ajokortin saanti, opintolainan saanti, vuokra-asunnon saanti, puhelinliittymän saanti, osamaksusopimuksen saanti, vakuutuksen saaminen ja lainan saaminen

Taulukko 4. Maksuhäiriömerkinnän aiheuttamat haitat

Vastaajia oli 81 ja vastausvaihtoehtoja he antoivat yhteensä 265 kpl. Edelleenkin ei mainittavia eroja syntynyt iän tai sukupuolen kesken, vaan valtaosa vastauksista koski lainan saantia, osamaksukauppaa, vuokra-asuntoa ja opintolainaa. Nämä vaihtoehdot lienevät nuorten keskuudessa ne tavallisimmat asiat, jotka estyvät luottotietomerkinnän johdosta. Puhelinliittymän saaminenhan ei kokonaan esty Pepaid -liittymien ansiosta ja vakuutuksia nuoret oletettavasti tekevät vähemmän.

7 KYSELYTUTKIMUS ULOSOTTOASIAKKAILLE

Kohderyhmänä olivat ulosotossa asiakkaina olevat henkilöt ja heidät valitsimme jotta voisimme tehdä vertailua nuorten kokemattomien ja jo kokeneiden henkilöiden kesken. Kysymykset ovat liitteessä 2. Vastauksia saimme 39 asiakkaalta.

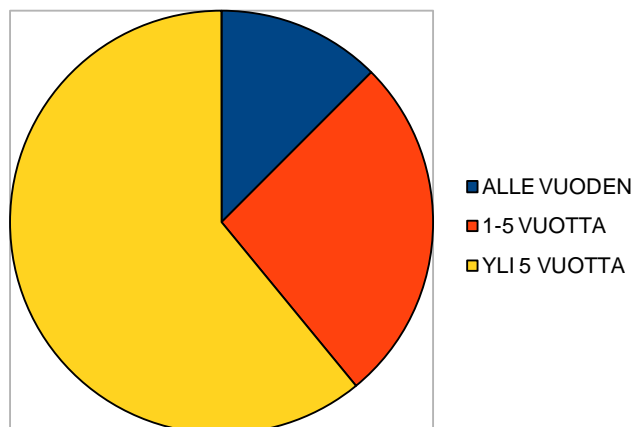
7.1 Tutkimustulosten analysointia

Analysoimme tehdyn tutkimuksen perusteella sekä maksuhäiriön ajallista kestoa että sen vaikutuksia.

7.1.1 Maksuhäiriömerkinnän kesto

Kysyimme: Kuinka kauan sinulla on ollut maksuhäiriömerkintä?

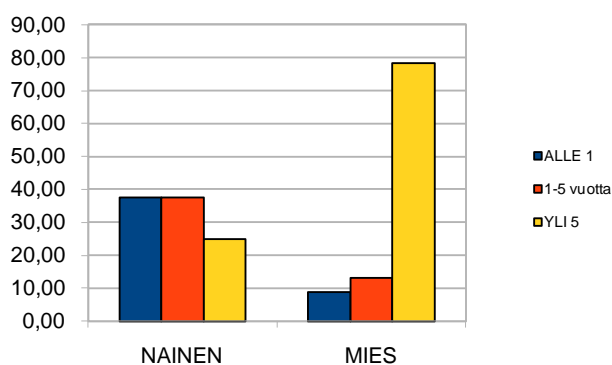
Vastausvaihtoehdot: Alle 1 vuotta, 1-5 vuotta ja yli 5 vuotta

Taulukko 5. Maksuhäiriömerkinnän kesto yleensä

Tuloksesta käy ilmi, että valtaosalla eli 56,4 %:lla asiakkaista merkintä on ollut yli 5 vuotta ja alle vuoden vanhoja merkintöjä on 29,5 %:lla asiakkaistamme.

Tarkasteltaessa jakautumaa miesten ja naisten välillä, voidaan todeta, että naisten kohdalla merkintöjä oli molempien, sekä alle 1 vuoden ja 1-5 vuotta vaihtoehtojen kohdalla yhtä paljon eli 37,5 % vastauksista. Naisilla yli 5 vuotta vaihtoehdon kohdalla oli 25 % vastauksista, kun taas miesten kohdalla näitä yli 5 vuotta vanhoja kesäitä maksuhäiriömerkintöjä oli huikeat 78,3 % vastauksista.

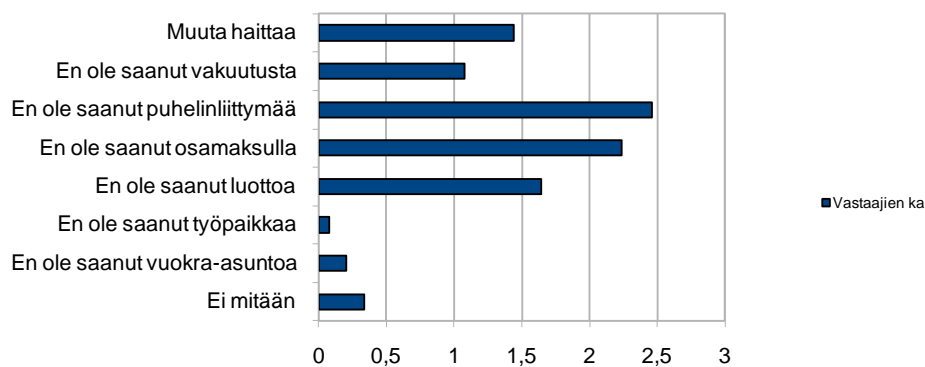

Taulukko 6. Maksuhäiriömerkinnän kesto miehet/naiset

7.1.2 Maksuhäiriömerkinnän haitat

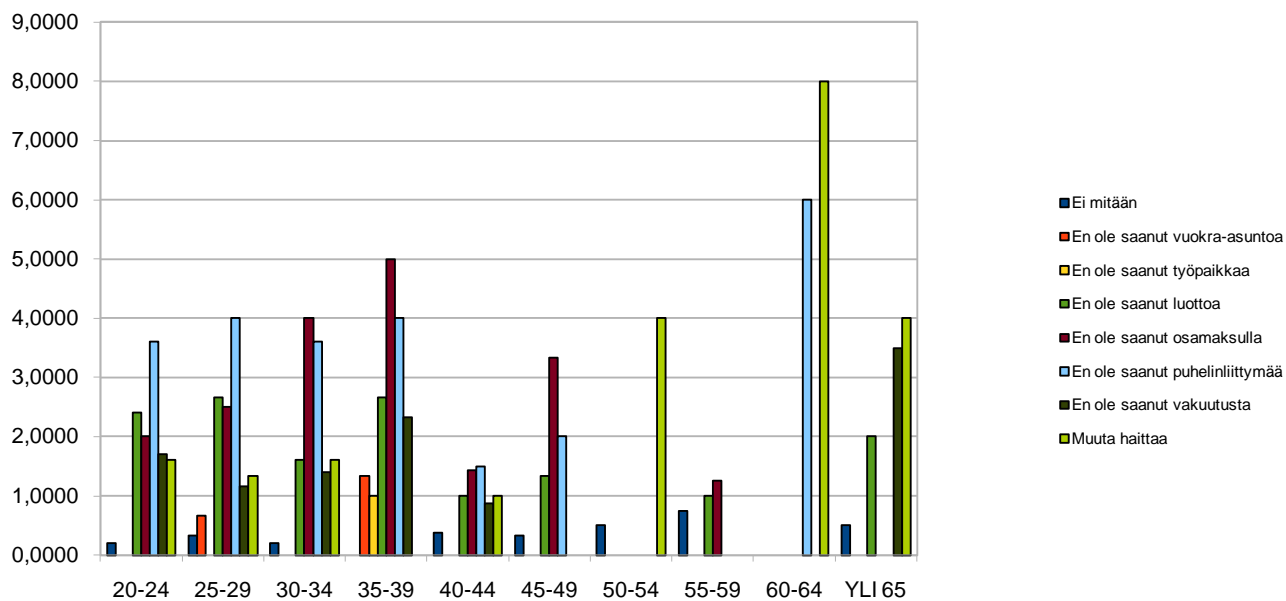
Kysyimme: Mitä haittaa maksuhäiriömerkinnästä on ollut?

Vastausvaihtoehdot: Ei mitään, en ole saanut vuokra-asuntoa, en ole saanut työpaikkaa, en ole saanut luottoa, en ole saanut ostettua osamaksulla, en ole saanut puhelinliittymää, en ole saanut vakuutusta ja muuta haittaa? Mitä?

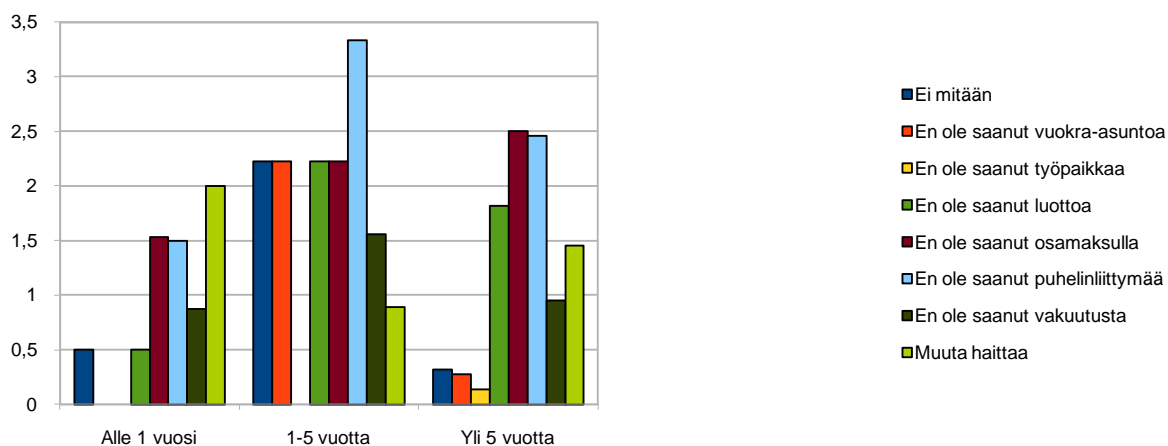
Taulukko 7. Maksuhäiriömerkinnän haitat yleensä

Voidaan todeta, että maksuhäiriömerkinnän haitat sekä miehillä että naisilla painotivat siihen, että he eivät olleet saaneet puhelinliittymää, ostettua osamaksulla tai saaneet luottoa. Työpaikan saantia tai vuokra-asunnon saantia puolestaan maksuhäiriömerkintä ei ollut juurikaan haitannut.

Taulukko 8. Maksuhäiriömerkinnän haitat ikäryhmittäin

Taulukosta on nähtävissä, että vain ikäryhmässä 35 - 39 on maksuhäiriömerkinnästä ollut haittaa työpaikkaa haattaessa. Puhelinliittymän saantia maksuhäiriömerkintä on haitannut eniten nuorempien ryhmissä. Vanhemmilla on puolestaan maksuhäiriömerkinnästä ollut muuta haittaa kaikista eniten.

Taulukko 9. Maksuhäiriömerkinnän haitat maksuhäiriömerkinnän keston perusteella

Maksuhäiriön ajallisella kestolla näyttäisi olevan eniten merkitystä puhelinliittymän saantiin, jos henkilöllä on ollut maksuhäiriömerkintä 1-5 vuotta. Työpaikan saanti on vaikeutunut vain niillä henkilöillä, joilla merkintä on ollut yli 5 vuotta. Kaiken kaikkiaan näyttäisi, että suurinta haittaa merkinnästä on, jos se on kestänyt 1-5 vuotta.

8 HAASTATTELUTUTKIMUS LUOTONANTAJILLE

Kohderyhmämme piti sisällään pankkeja, vuokranantajia ja muutamia autoliikkeitä, jotka myyvät osamaksulla. Kysymykset ovat liitteessä 3. Vastaajia oli yhteensä 10 kappaletta.

8.1 Kysymykset ja analysointi

Kysyimme: Tarkistatteko maksuhäiriömerkinnät, kun teette uusia sopimuksia?

Kaikki luotonantajat sekä luotolla myyvät kertoivat vastauksissaan aina tarkistavansa asiakkaidensa luottotiedot ennen luoton myöntämistä tai asunnon vuokraamista. Yksi vastaajista tarkisti jopa uutta työntekijää palkatessaan tämän luottotiedot.

Kysyimme: Mistä häiriömerkinnät tarkastetaan?

Kaikilla vastaajilla oli vaihtoehtona yksi Suomen Asiakastieto Oy. Yhdellä vastaajalla oli vaihtoehtoina lisäksi ulosotto ja Perintätoimisto Lindorff Oy.

Kysyimme: Mitä tietoja saatte käyttämästänne rekisteristä?

Vastauksista kävi ilmi, että Suomen Asiakastieto Oy:ön antama tieto pitää sisällään tiedot mahdollista asiakkaan maksuhäiriömerkinnöistä.

Kysyimme: Mikä merkitys on merkinnällä päätöksenteossa?

Autoliikkeiden osalta merkintä pois sulkee osamaksukaupan, pankeissa merkinnän merkitys on suuri (pääasiassa evää lainan saannin) ja vuokra-asuntomarkkinoilla vaikuttaisi siltä, että harkintaa silti vielä käytetään.

Tämä haastattelukin osoittaa sen, että maksuhäiriömerkintä estää tavanomaisen luotokaupan.

9 VELALLISENA ALLE 18-VUOTIAS

Teimme muutamalle vakuutusyhtiölle ja Viestintävirastolle kyselyn alle 18-vuotiaille myönnettävistä mopovakuutuksista ja tv-luvista ja niiden maksamattomuudesta aiheutuvista maksuhäiriömerkinnöistä. Lisäksi maksuja syntyy vakuuttamattomien mopojen korotetun vakuutusmaksun muodossa. Mikäli mopoon ei ole otettu lakisääteistä liikennevakuutusta, perii Liikennevakuutuskeskus vakuuttamattomalta ajalta korotettua vakuutusmaksua vastaavan hyvikkeen. Myös tv-lupa myönnetään 15-vuotiaalle, mikäli hänellä ei ole 17,00 euroa tai enempää velkaa Viestintävirastolle, kuitenkin niin, että 14-vuotias tai sitä nuorempi tarvitsee tv-luvan saadakseen vanhempiensa suostumuksen.

Liikennevakuutuskeskus on viime syksynä havahtunut maksamattomien mopovakuutusten aiheuttamien maksuhäiriömerkintöjen lisääntymiseen alaikäisillä. Omassa työssämme olemme huomanneet myös, että juuri alle 18-vuotiaiden maksuhäiriömerkinnät ovat lisääntyneet ja sillä on huolestuttavia vaikutuksia nuoren henkilön vasta edessä päin olevaa elämää ajatellen.

Molemmissa tapauksissahan on kysymyksessä sopimusoikeudellinen toiminta ja sen perusteella alle 18-vuotias ei ole vastuussa tekemistään velvoitteista.

Vakuutusyhtiöt katsovat, että koska liikennevakuutus on pakollinen vakuutus, ovat he velvollisia tekemään vakuutussopimuksen myös alaikäisen kanssa. Mopon kuljettamiseen tarvitaan mopokortti ja koska se oikeuttaa ajamaan ko. ajoneuvoa, katsovat vakuutusyhtiöt, että vakuuttaminen on olosuhteisiin nähden tavanomaista oikeutta.

Ulosottoon juuri nämä kaksi asialajia tulevat ns. suppean ulosoton pyynnöllä, jolloin ulosottolain mukaan kihlakunnan ulosottomies tarkistaa kyseisen henkilön rekisterit. Ellei rekistereistä löydy ulosmitattavaa omaisuutta tai tuloa, on asia palautettava suppean ulosoton esteellä hakijalle. Tästä estemerkinnästä syntyy henkilölle luottotietomerkintä.

10TILASTOT

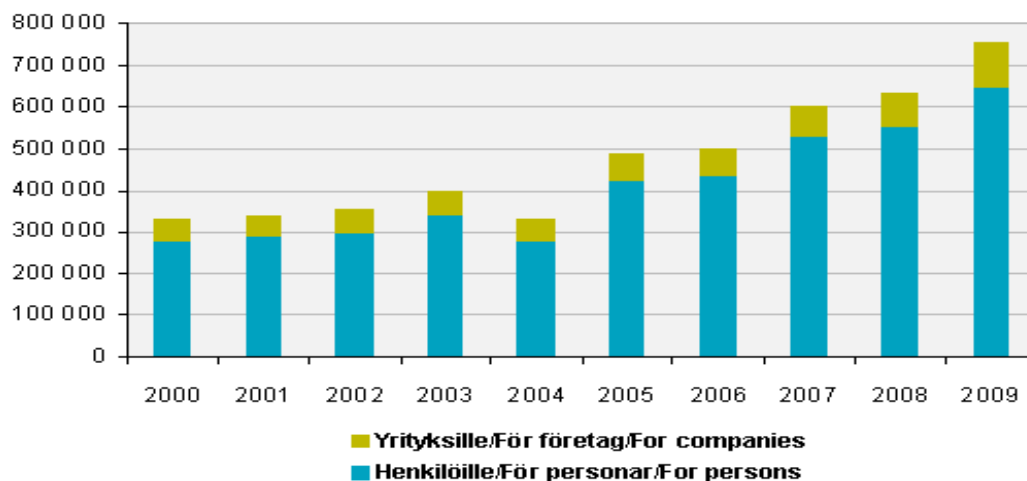
10.1 Suomen Asiakastieto Oy:ön tilastoja

Suomen asiakastieto Oy on tilastoinut maksuhäiriöitä vuosilta 2000 - 2009. Tässä on katsaus uusimmista tilastoista. Viime vuosina ovat maksuhäiriöt olleet selvästi noususuunnassa vuodesta 2005 alkaen. Syitä tähän löytyy varmaan monia ja yksi suuremmista on pikaluottojen tulo markkinoille. Velkomustuomioiden vuoden 2009 jyrkkä kasvu heijastuu myöhemmin ulosoton esteisiin ja sitä kautta vielä pitkään seuraavien vuosien aikana maksuhäiriömerkintöihin. (www.asiakastieto.fi)

Tässä analysoimme vain yksityisen henkilön tilastotietoja eli taulukoissa tummemmalla sävytettyjä pylväitä.

10.2 Uudet maksuhäiriömerkinnät vuosina 2000-2009

Tämä taulukko näyttää maksuhäiriömerkinnät, jotka ovat muodostuneet joko ulosoton varattomuusesteestä tai käräjäoikeuksien antaminen tuomioiden perusteella. Lisäksi merkintä voi syntyä myös velkojen ilmoituksesta, jos viivästys on ollut 60 päivää tai yli.

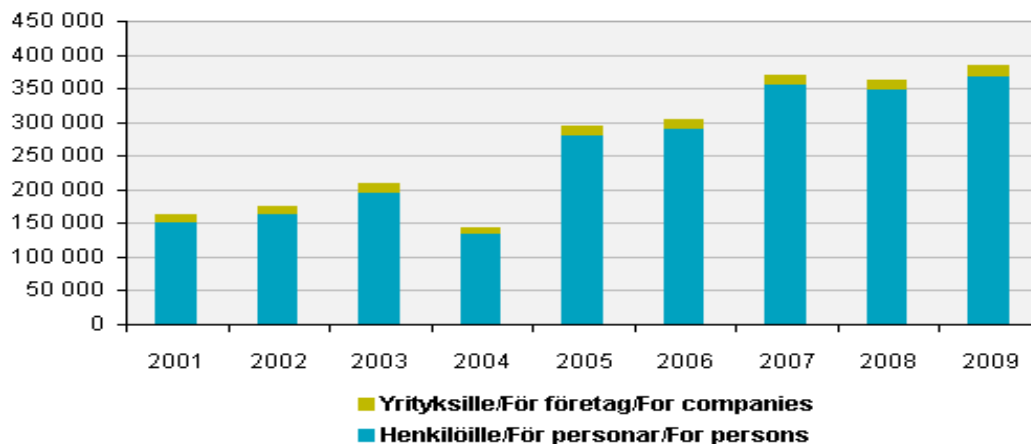
Taulukko 10. Uudet maksuhäiriömerkinnät

Taulukosta on nähtävissä että maksuhäiriömerkintöjen määrän nousu on ollut tasaista vuodesta 2005 alkaen. Vuoden 2004 notkahdus johtunee ulosotossa tapahtuneesta tietojärjestelmämuutoksesta ja sen ongelmista. Vuodesta 2006 on alettu myöntämään ns. pikaluottoja, joista aiheutuvat maksuhäiriömerkinnät näkyvät 2007 - 2009 tilastoissa. Vuoden 2008 luvuissa näkynee myös täytäntöönpanoperusteiden kerta-kaikkinen vanhentuminen, ulosotossa ennen vanhenemista tehtyjen ulosotto selvitysten/varattomuusesteiden poikkeuksellisen suurena määränä. 1.3.2008 vanheni valtava määrä ennen 1.3.1993 annettuja yksityisoikeudellisia tuomioita.

Uusien merkintöjen määrä kasvoi 18 % vuodesta 2008 vuoteen 2009. Ja ennuste on että merkintöjen määrä ensivuonna kasvaa 10 %.

10.3 Uudet ulosottoesteet 01-12/2001 - 2009

Taulukossa näkyvät ulosottolaitoksen Suomen Asiakastieto Oy:lle toimittamien varattomuus ja varattomuus/tuntemattomuus esteiden määrät.

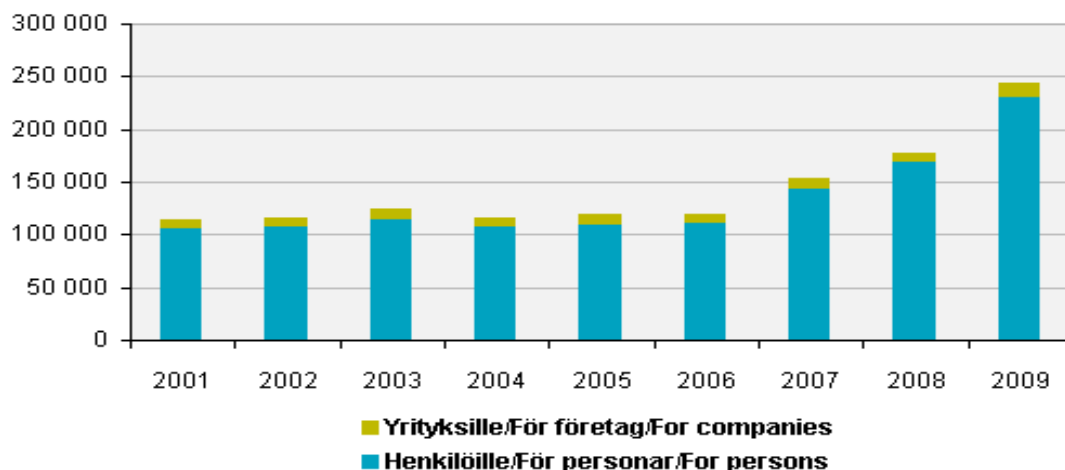

Taulukko 11. Uudet ulosottoesteet

Ulosottojärjestelmän uudistuksen alta tehtiin 2003 vuoden lopulla poikkeuksellisen paljon ulosottoesteitä ja se näkyy taulukossa piikkinä 2003. Asiamäärät ulosotossa ovat lisääntyneet tasaisesti ja voitaneen sanoa, että 2007 ja 2008 luvuissa näkyy täytäntöönpanoperusteiden kertakaikkinen vanhentuminen, mutta 2009 luku on huolestuttavan suuri ja se pääasiassa aiheutunee ns. pikaluotoista. Asia on todella huolestuttava ja ulosotossakin havaittu, että juuri nuorten kohdalla maksuhäiriömerkinnät ovat pikaluottojen seurauksena nousseet rajusti ja ulosottoon on tullut uusia nuoria asiakkaita sen myötä. Myös lainsäätäjä on asiaan kiinnittänyt huomiota ja ryhtynyt erilaisiin toimenpiteisiin asian korjaamiseksi (Valkama, Elisa & Muttilainen, Vesa, Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla, OPTL:n tutkimustiedonantoja 86, OM (2007) Työryhmämietintö, Pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen).

10.4 Uudet velkomustuomiot 01-12/2001 - 2009

Tässä taulukossa näkyvät käräjäoikeuksien antamat velkomustuomiot, jotka aiheuttavat maksuhäiriömerkinnän.

Taulukko 12. Uudet velkomustuomiot

Tästäkin taulukosta on nähtävissä jyrkkä nousu velkomustuomioiden määrien osalta vuodesta 2007 lukien. Vuoden 2009 määrä on yli kaksinkertainen verrattuna vuoden 2006 määrään ja kasvu on huolestuttavaa. Kappalemääräisesti rekisteröitiin vuonna 2009 230.500 merkintää eli enemmän kuin kertaakaan aiemmin 2000 luvulla. Näistä merkinnöistä oli 135 000 kappaleessa syynä maksamaton tili- tai kertaluotto tai muu rahoitusyhtiösaatava. (www.asiakastieto.fi).

11 YHTEENVETO

Luottotietotoimintaa harjoittavat keräävät ja tallentavat henkilöluottotietoja edelleen luovuttamista varten. Tietojen luovuttaminen on sallittua henkilön taloudellisen aseman, sitoumusten hoitokyvyn tai luotettavuuden arvioimiseen luotonannossa, luotonvalvonnassa ja muissa vastaavissa tarkoituksissa. Rekisteröidyllä on oikeus saada tietoa mihin häntä koskevia tietoja on luovutettu. Luottotietoja käytetään arvioitaessa luotonannossa henkilön kykyä maksaa hakemaansa luottoa takaisin ja luotonvalvonnassa luottoriskien hallintaan, niin että minimoidaan maksamattomat saatavat. Muita verrattavia tapauksia löytyy muun muassa työhönnotossa sellaisiin tehtäviin, joissa edellytyksenä on luotettava työsopimussuhde. Luoton myöntämisellä tarkoitetaan

paitsi rahalainaa myös luottokauppaa ja luottosopimuksia, kuten matkapuhelinsopimukset. Luottotiedon tallettaminen ei edellytä henkilön suostumusta, eikä hänellä ole myöskään oikeutta tiedon tallentamiskiellon asettamiseen. Positiivista tietoa, esim. tietoa luottojen hyvästä hoitamisesta, ei lain mukaan voida rekisteröidä.

Luotto- eli maksuhäiriö merkintä voi aiheutua usealla eri tavalla. Mikä tahansa maksun tai suorituksen laiminlyönti ei johda luottotietomerkintään. Laiminlyönniltä edellytetään ajallista kestoa ja velkojataholta vaaditaan toimenpiteitä, joiden avulla turvataan se, ettei merkintä tule yllätyksenä. Näitä edellytyksiä velkojan taholla on mm. se, että viivästys on kestänyt yli 60 päivää ja siitä on kirjallisesti muistutettu vähintään 21 päivää ennen ilmoittamista ja että tällaisesta mahdollisuudesta on mainittu jo kulutusluottosopimusta tehtäessä. Kuka tahansa ei voi ilmoittaa maksuhäiriöitä luottorekisteriin, vaan ainoastaan ns. kulutusluottosopimuksen velkoja esim. luottoyhtiöt. Muiden velkojien osalta maksuhäiriömerkintä voi tulla vain viranomaisten toteamissa tapauksissa. Tuomioistuimen aiheuttaman maksuhäiriömerkinnän edellytykset toteutuvat tuomioistuinmenettelyssä. Kun kyseessä on yksipuolinen tuomio, voidaan merkintä ilmoittaa luottotietorekisteriin välittömästi, kun tuomioistuin on sen antanut ja velalliselle on varattu mahdollisuus tulla kuulluksi antamalla haaste tiedoksi, eikä tuomioistuin ole pitänyt saatavaa riittäisenä. Muu velkomustuomio voidaan tallettaa vasta kun se on lainvoimainen. Ulosottoviranomaisen toteama maksuhäiriö merkintä syntyy, kun ulosottoviranomainen ei ole saanut perittyä saatavaa ja asia on palautettu velkojalle varattomuus esteellä. Myös kiinteistön huutokauppakuulutus aiheuttaa merkinnän. Muita luottotietorekisteriin tehtäviä merkintöjä ovat mm. konkurssitiedot, velkajärjestelytiedot, holhous- ja uskotun miehen määräykset, vapaaehtoiset velkajärjestelyt (sopimusperusteiset), vekseliprotestit ja itse haettu luottokielto. Yleensä merkintä tulee jo hakemuksen perusteella tai päätöksen mukaan.

Rekisteröidyn pyynnöstä rekisteriin voidaan laittaa tietoa velkaantumisen taustasta (esim. takaus) sekä muista asiaan johtaneista tekijöistä ja alkuperäinen ajankohta. Myös tieto saatavan vanhentumisesta voidaan liittää rekisterimerkinnän yhteyteen, vaikka saatavan vanhentuminen ei ole peruste häiriön poistoon.

Merkinnät säilyvät luottotietorekisterissä laissa säädettyjen määräaikojen mukaan. Henkilötietolaissa on säädetty luottotietomerkinnöistä seuraavasti

- 1) velkojan ilmoittama merkintä 2 vuotta rekisteröinnistä
- 2) tuomioistuimen päätökset 4 vuotta päätöksestä
- 3) ulosottomiehen toteama varattomuus 4 vuotta toteamisesta
- 4) konkurssitiedot 5 vuotta hakemuksesta
- 5) velallisen kirjallinen tunnustus 2 vuotta tunnustuksesta
- 6) velkajärjestelymerkinnät poistuvat heti maksuohjelman keston päätyttyä ja mikäli hakemus on hylätty tai rauennut, säilytysaika on 2 vuotta. Ja velkajärjestelyn päätyttyä muulla perusteella, säilytysaika on 6 kuukautta
- 7) tieto velan suorittamisesta merkitään maksuhäiriömerkinnän yhteyteen ja tämä merkintä lyhentää viimeisimmän tai ainoan merkinnän tallennusaikaa

Luottotietomerkinnän pystyy välttämään olemalla aktiivinen, pyrkimällä maksamaan laskut ajoissa ja reagoimalla heti virhe tapauksiin ja hoitamalla ne huolella loppuun. Jos maksut ovat myöhässä, parasta on pyrkiä neuvottelemaan velkojan kanssa maksuaikataulusta. Jos perintä on kuitenkin edennyt jo tuomioistuinsteelle, eikä saatava ole riittävä, ei pidä jäädä odottamaan varsinaista tuomiota tai ulosottomiestä, vaan kannattaa sopia velkojan tai sen edustajan kanssa maksusta ja pyytää tätä peruuttamaan haastehakemus tuomioistuimesta. Jos velkoja ei peru haastehakemusta, vaikka saatava on suoritettu, on velkojan vaatimus tuomioistuimessa kiistettävä kirjallisesti. Kun saatava etenee ulosottoon, voi vielä sopia maksusta ulosottomiehen kanssa. Kannattaa ottaa huomioon, että eräät velat (esim. vakuutusmaksut, verot ja tv-lupamaksut) voidaan lähettää ulosottomiehelle ilman tuomioistuimen päätöstä. Niissä tapauksissa kannattaa ottaa heti yhteyttä ulosottomieheen, sillä jos asia on suppean ulosoton perinnässä eikä kehotuksella ole suoritusta saatu, ulosottomies tarkastaa järjestelmän kautta rekisterit ja jos ei ulosmitattavaa tuloa tai omaisuutta löydy, todetaan henkilö varattomaksi ilman asianosaisen kuulemista. Vireellinen merkintä voidaan korjata.

Kun luottotietomerkintä on tehty, sitä ei poisteta sillä perusteella, että saatava on myöhemmin tullut maksetuksi. Merkintää sen sijaan täydennetään rekisteröidyn pyynnöstä tiedoilla siitä, että saatava on tullut kokonaisuudessaan maksetuksi. Merkinnän täydentämiseksi, kannattaa ottaa kirjallisesti yhteyttä rekisterinpitäjään ja liittää pyyntöön luotettava selvitys maksusta esim. velkojan todistus ja siitä, mihin luottotietomerkintään maksu liittyy.

Virheitä ovat kirjoitus- ja yhdistämisvirheet (merkintä tehty väärälle henkilölle). Edellytyksissä on ollut puutteellista tietoa esim. lainvoimaisuuden puuttuminen tai viivästys ei ole kestänyt 60 päivää, sekä sellaiset tilanteet, joissa maksusta pidättäytymiseen on oikeudellisesti hyväksyttävä syy esim. tuotteen virhe, joka oikeuttaa pidättäytymään suorituksesta. Mikäli henkilö havaitsee, että häntä koskeva merkintä on tällä tavoin virheellinen, kannattaa hänen ottaa välittömästi yhteyttä rekisterinpitäjään.

Toisen henkilön luottotietoja on sallittu tarkistaa vain lain sallimissa tapauksissa silloin kun se on tarpeellista, esim. jos on myöntämässä luottoa. Luoton myöntämisellä tarkoitetaan rahalainan antamista, laskulla myymistä, tililuoton avaamista. Onko olemassa luottotappioriski? Luotonvalvonnassa voi myös tarkistaa luottotiedot, tapaus tulee esille kun velka tai tililuotto on maksamatta ja mietitään jatkotoimenpiteitä. Huoneenvuokrasopimuksen valmisteluvaiheessa on oikeus tarkastaa vuokralaisen luottotiedot. Luottotiedot voi tarkistaa myös velanperinnässä, koska velkojalla on oikeus saada tietoa velallisen maksukäyttäytymisestä. Työnantajalla on tiettyjen kriteerien täytyessä oikeus tarkastaa työntekijän ja työnhakijan luottotiedot. Lisäksi luottotietoja saa aina kysyä kyseisen henkilön nimenomaisella omalla suostumuksella.

Omista luottotiedoista saa myös tietoa. Luottotietorekisterinpitäjän on automaattisesti ilmoitettava henkilölle itselleen ensimmäisestä häntä koskevasta merkinnästä luottotietorekisterissä. Tarkoituksena on varmistaa, että tiedot olisivat virheettömiä. Luotonantajan on ilmoitettava rekisteröidylle, mistä luottotietorekisteristä henkilö koskevat luottotiedot ovat peräisin ja milloin ne on hankittu, mikäli rekisteröidyn kannalta epäedullinen päätös on johtunut luotonantajan saamasta henkilöluottotiedosta.

Mikäli rekisteröity haluaa tarkistaa luottotietonsa tai vain varmistuksen siitä, onko mitään tallennettu, voi rekisteröity toimia seuraavasti: Itseään koskevat tiedot saa vain joko käymällä henkilökohtaisesti luottotietoyhtiössä tai pyytämällä ne kirjallisesti tai tilaamalla ne pankkiyhteyden kautta. Kirjallinen pyyntö voi olla muodoltaan esim. tällainen: "Pyydän saada itseäni koskevat luottotiedot." Pyyntö on allekirjoi-

tettava ja liitteeksi tulee oikean kyselijän varmistamiseksi oheistaa jäljennös kuvallisesta henkilötodistuksesta. Luonnollisesti pyyntöön on laitettava kysyjän osoitetiedot, johon rekisteriotteen voi postittaa. Tiedot saa korvauksetta, jos edellisestä omasta kyselystä on kulunut enemmän kuin vuosi. Samalla saa tiedon siitä, mihin luottotietoja on luovutettu viimeisen 6 kuukauden aikana ja näin voi myös selvittää itseään koskevien tietojen luovutuksen lainmukaisuuden. Luottotieto-ote on todiste luottokelpoisuudestasi ja se on tarkoitettu käytettäväksi esim. vuokratessasi asuntoa tai muussa luotonmyöntötilanteessa. Oteesta selviää tiedot luottotietomerkinnöistä; kappalemäärä, merkintöjen tyyppi, euromäärä, velkoja ja poistumisajankohta tai maininta siitä, että luottotietomerkintöjä ei ole. Lisäksi se sisältää lausunnon oikeustoimikelpoisuudesta. Oteen käyttötarkoitukset on määritelty luottotietolain 19 §.

Mikäli rekisteröity havaitsee tiedoissaan jotain virheitä, on hänen laadittava oikeisuvaatimus. Jos henkilö saatuaan tiedon rekisterimerkinnöistä huomaa niissä virheitä, on otettava yhteyttä rekisterinpitäjään merkinnän korjaamiseksi. Jos vaatimus ei johda puhelimitse korjaustoimenpiteisiin, on hänen yksilöitävä kirjallisesti korjattavat merkinnät ja perusteet merkintöjen virheellisyydelle. Vaatimukseen on liitettävä virheellisyyden osoittavat dokumentit. Jos vaatimus perustuu siihen, että maksusta pidättäytymiseen on ollut hyväksyttävä syy, kannattaa hankkia velkojan selvitys tapahtuneesta ja kerrottava miksi merkintään johtanutta saatavaa ei suoritettu eräpäivänä tai sen jälkeen ennen laiminlyönnin toteamista. Mikäli rekisterinpitäjä ei hyväksy vaatimusta korjata merkintää, on rekisterin pitäjän annettava tällaisesta päätöksestä kirjallinen todistus. Tämän jälkeen voi saattaa tiedon korjaamista koskevan asian tietosuojavaltuutetun toimiston käsiteltäväksi. Mikäli haluaa etukäteen selvittää korjausvaatimuksen menestymismahdollisuuksia, kannattaa ottaa yhteyttä toimiston puhelinneuvontaan (Rantala, Kati & Tarkkala, Heta, Kotitalouksien velkaongelmien nykytila ja kehitys OPTL:n tutkimustiedonantoja 90, Työ- ja elinkeinoministeriö, julkaisu 2009, Kirsti, Rissanen Talous ja velkaneuvonnanarviointi).

LÄHTEET**LAINSÄÄDÄNTÖ:**

Hallintolainkäyttölain (586/26.7.1996)

Henkilötietolaki (523/22.4.1999)

Konkurssilaki (120/20.2.2004)

Laki holhoustoimesta (442/1.4.1999)

Laki julkisista haasteista (729/15.8.2003)

Laki luottotietolain muuttamisesta (933/20.11.1999) ja siihen liittyvä hallituksen esitys (HE93/2009)

Laki saatavien perinnästä (513/22.4.1999)

Laki takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta (361/19.3.1999)

Laki viranomaistoiminnan julkisuudesta (621/21.5.1999)

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä (511/18.7.2008)

Luottotietolaki (527/11.5.2007) ja siihen liittyvä (HE 2006/241)

Opintotukilaki (1427/21.12.2001)

Suomen Perustuslaki (731/11.6.1999)

Rikoslaki (39/19.12.1889)

Ulosottokaari (705/15.6.2007)

Vahingonkorvauslaki (412/31.5.1974)

Yksityishenkilön velkajärjestely laki (57/25.1.1993) ja velkajärjestely asetus (58/25.1.1993)

KIRJALLISUUS:

OM (2007) Hyvää velkahallintaa ja maksuhäiriöiden hoitoa, Maksuhäiriöpolitiikan toimintaohjelma 2007–2011.

OM (2007) Työryhmämietintö, Pikaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistaminen.

OM (2009) Työryhmämietintö, Luottotietolain muuttaminen.

Rantala, Kati & Tarkkala, Heta, Kotitalouksien velkaongelmien nykytila ja kehitys OPTL:n tutkimustiedonantoja 90.

Työ- ja elinkeinoministeriö, julkaisu 2009, Kirsti Rissanen, Talous- ja velkaneuvonnanarviointi.

Valkama, Elisa & Muttilainen, Vesa, Maksuvaikeudet pikaluottomarkkinoilla OPTL:n tutkimustiedonantoja 86.

VERKKOMATERIAALI:

Kuluttajavirasto; <http://www.kuluttajavirasto.fi>

Suomen Asiakastieto Oy, <http://www.asiakastieto.fi>

Tietosuoja, <http://www.tietosuoja.fi>

Otakantaa, <http://www.otakantaa.fi>

Bisnode Finland Oy, <http://www.dnb.com/fi>

LIITE 1

Kyselylomake 1

Kohderyhmä Samk:in opiskelijat

1. Sukupuoli

nainen

mies

2. Ikä

alle 18 v.

Yli 18 v.

3. Milloin maksuhäiriömerkintä syntyy, valitse vaihtoehdot.

- maksamaton vuokralasku
- erääntynty tv-lupa
- erääntynyt vakuutusmaksu
- maksamaton puhelinlasku
- maksamaton pikaluotto lasku
- erääntynyt perintätoimiston lasku
- velkomustuomio käräjäoikeudelta
- ulosoton vireilletuloilmitus/ maksukehotus
- ulosoton varattomaksi toteaminen
- velkojan ilmoitus

4. Maksuhäiriömerkintä haittaa ?

- passin saantia
- ajokortin saantia
- opintolainan saantia
- vuokra-asunnon saantia
- puhelinliittymän saantia
- osamaksusopimuksen sopimista
- vakuutuksen ottamista
- lainan saantia

5. Miten kauan maksuhäiriömerkintä pysyy?

- alle 1 vuosi
- 1 – 4 vuotta
- 4 - 6 vuotta
- yli 6 vuotta

6. Maksuhäiriömerkintä ..

- minulla on
- minulla ei ole

LIITE 2

Kyselylomake 2

Kohderyhmä ulosotto velallinen

1. Sukupuoli

- nainen
- mies

2. Ikäryhmä

- alle 20 v
- 20-24
- 25-29
- 30-34
- 35-39
- 40-44
- 45-49
- 50-54
- 55-59
- 60-64
- 65-70
- yli 70

3. Kuinka kauan sinulla on ollut maksuhäiriömerkintä?

- alle 1 vuosi
- 1-. 5 vuotta
- yli 5 vuotta

4. Mitä haittaa maksuhäiriömerkinnästä on ollut?

- ei mitään
- en ole saanut vuokra-asuntoa
- en ole saanut työpaikkaa
- en ole saanut luottoa
- en ole saanut ostettua osamaksulla
- en ole saanut puhelinliittymää
- en ole saanut vakuutusta
- muuta haittaa? Mikä.....

5. Oletko tarkistanut maksuhäiriötietojasi ?

- kyllä
- ei

LIITE 3

Kyselylomake 3

Kohderyhmä luottolaitokset (pankit), osamaksukauppiat (autoliikkeet, kodinkoneliikkeet) ja vuokranantajat (vuokratalo yhtiö / kunta)

1. Tarkistatteko maksuhäiriömerkinnät, kun teette uusia sopimuksia?

2. Mistä häiriömerkinnät tarkistetaan?

3. Mitä tietoja saatte käyttämästänne rekisteristä?

4. Mikä merkitys on merkinnällä päätöksen teossa?
